

Luceafărul

III

Apare săptămânal sub egida Uniunii Scriitorilor
Serie nouă inițiată de LAURENȚIU ULICI

Nr. **4** (681)

Miercuri, 2 februarie, 2005

Premiul de excelență „Laurențiu Ulici“

„Luceafărul“ mi-a dat posibilitatea mirabilă, ca și „România literară“, de a exista ideal altundeva decât locuiesc, în spațiul fratern al literelor naționale, neprovincial, neconjunctural. Toți recunosc ingeniozitatea, patentul lui Ulici, în „Luceafărul“ de azi, priceperea sa de a da formă viabilă unei idei directe cu miză mare, europenitatea literară cuplată cu valoarea ireductibilă a creativității unui loc. Altfel spus promovarea valorii, indiferent unde s-ar afla autorul, în vastul București, unde apare și vocea stranie a lui Cristian Popescu, susținut cu generozitate de revistă, sau la Craiova lui Chifu, în Clujul lui Ion Mureșan, ori la Timișoara lui Foartă.

adrian popescu

Premiile Fundației Luceafărul

Premiul pentru publicistică:

Irina Budeanu

Premiul pentru poezie

Teodor Dună

Premiul pentru proză

Mădălin Roșioru

Premiul pentru critică

Maria Irod

Arina Lungu

Alexandra Maria Rusu

Adrian G. Romila

Premiul pentru debut și premiul A.S.B.

Iulia T. Stoian

literatura lumii

pag. 16

Patrocle și destinul

marguerite
yourcenar

meditații contemporane

ion crețu

Don Quijote
împlinește 400 de ani

pag. 19

stelian tăbăraș

Se pare (se și recunoaște) că 2004 a fost un an bun pentru proza românească, cel mai bun (spuneau Marius Tupan și Ion Simuț) din cei 15 ani de după 1989. „An bun” deocamdată prin contabilizarea noilor apariții (peste cincizeci!) și prin premisele de calitate care nu se contabilizează nici ușor, nici repede. În cea de-a doua parte a constatării stă speranța. Poate

nocturne

că - în sfârșit! - literatura română este pe cale să recupereze (nu ne gândim deocamdată nici la tiraje, nici la fondurile „repartizate” editărilor) lucrul cel mai greu ce se pierduse după „evenimentele din decembrie”: cititorul! Cel competent și de talent și - spunea Arghezi - chiar cel „de geniu”.

Desigur, întoarcerea masivă la „galaxia Gutenberg” nu mai este posibilă, deși vizitând, de pildă, niște celebre târguri de carte -

Calea (a)ferată

Leipzig, Frankfurt și, de ce nu, chiar *Bookarest* sau *Gaudeamus* - poți avea unele speranțe. Ieși dintre miile sau măcar sutele lor de standuri cu literatură, relativ optimist. Înțelegem însă și că lectura cărților tipărite pe hârtie va deveni în timp o preocupare a cititorilor de elită, așa cum în muzică există de mai mult timp. Nu va dispărea, dar va fi izolată („vai, continentul a rămas izolat!”, cum spun englezii, pe o ceață densă) categoria subculturală, cea de fapt agresivă. Incultura este ingenuă, ea are legile ei magico-mitice, dar „subcultura” are aplombul și curajul semidoctului. Desigur, corabia numită „Internet” o duce din plin, așa cum poartă și bune, și rele (pornografie, șantaj, delațiuni etc.), mai ales pustiitoarele stoluri de „lăcuste” ale reclamelor, unde totul e posibil într-un desuet superlativ, încât nu mai rămâne, vorba cronicarului, „nice paie, nice frunză”.

Să revenim însă la proză. Copacul cu multe uscături al literaturii existente la 1989 a fost curățat (doar) aproximativ și foarte lent; crengile nou mijite doar acum leagă rod alături de cele ce fuseseră dintotdeauna viguroase. La acele „tăieri de toamnă” au mai fost retezate și unele ramuri viguroase. Întâmplător? Programatic? Justificat sociologic? Nu vom ști curând.

Întoarcerea la carte va avea - sunt sigur! - o primă fază ce se va numi „întoarcerea la

proză”. Ba, aș putea preciza, „întoarcerea la narativ”. În fond, mentalul nostru conține doar un timp verbal pentru prezent și 4 (patru!) pentru retrăirea „istorică” a revelațiilor. Nu luăm în considerare, când afirmăm asta, u *cititor inuabil* cărui să-i tot atribuim pretenții asupra evoluției unei literaturi. El însuși est în mișcare. „Dați-mi un cititor de sprijin și ve mișca literatura”, am putea parafraza...

Narativul este râul (singurul) în care prozatorii se pot scălda de mai multe ori. Desigur meru cu alte trupuri, cu alte forme. De nu mele cititorului prezumtiv static s-au prevala toate presiunile asupra literaturii, nu în ulti mele rânduri cele autointitulate „inovatoare” subliniate de „programe” estetice precare ori absurde, la urma urmelor (prin revendicări) de origine extrem-stângistă. Narativul ar putea aduce în psihologia scriitorului și problema modelului, a maestrului (adulț sau respins) cum încă se mai întâmplă în artele plastice sau în muzică.

Desigur, după un an bun al prozei va urma un an greu al criticii... Și în copacul ei au fost multe uscături, acolo „nașterile” se fac mai greu, aproape întotdeauna prin chirurgical-ma gistrul. Anul *greu* ne duce gândul la leul *greu*. Bine ar fi să avem în curând „roman greu” „nuvelă grea”, măcar să tragem foloase de pe urma factorului psihic, ce, până la urmă, contribuie și el la „acoperirea în aur”. Critica este în vagonul de la urmă. Într-o anecdotă se spune că, la deraieri, „ultimul vagon e cel mai periculos”. La care, răspunsul unui analfabet „de la centru”: „Păi atunci să-l desființăm!” Din ferici re, nici teoria seriilor din matematică nu permite acest lucru.

Director:
Marius Tupan

Colectivul de editare:
Mariana Bunescu (tehnoredactor)
Responsabil de număr:

Simona Galațchi

Redactori asociați:
Horia Gârbea; Daniel Nicolescu;
Ioan Es Pop; Stelian Tăbăraș

Revista este membră a Asociației Revistelor, Imprimeriilor și Editurilor Literare (A.R.I.E.L.), înființată în baza Hotărârii judecătorești și recunoscută de Ministerul Culturii și Cultelor

Revista „Lucafarul” este editată de Fundația Lucafarul, cu sprijin de la Uniunea Scriitorilor din România și Ministerul Culturii și al Cultelor

Redacția și administrația:
Calea Victoriei nr. 133, București, sector 1,
telefon 212.79.94, fax 312.96.93
e-mail: fundatia_lucafarul@yahoo.com
Cont în lei: Banca Comercială Română, filiala
sector 1, Calea Victoriei nr. 155.
Număr de cont: RO85RNCB5010000015430001
Cont în valută: RO58RNCB5010000015430002
ISSN - 1220-627X

Tipar: SEMNE '94
Abonamentele se pot face la toate sucursalele RODIPET și la oficiile postale din țară.
Revista noastră este înscrisă în Catalogul publicațiilor la poziția 2048.
Cititorii din străinătate se pot abona prin S.C. Rodipet S.A. cu sediul în Piața Presei Libere nr. 1, Corp B, Sector 1, București, România la P.O. Box 33-57, la fax 0040-21-2226407, 2226439 sau e-mail: export@rodipet.ro

gheorghe istrate

În fiecare dimineață mă desfac brusc din somn ca dintr-o cămașă de forță, înabușitoare. De pe obraz îmi curg zdrențe de vis licăritoare, dar fără o formă precisă. Înot spre coerență și mă zbal să ies din acest hățiș al subconștientului, care, ca un uter matricial, încearcă să mă reabsoarbă. Instinctiv, privesc în noaptea palidă de afară și încep să pipăi realitatea cu spinii ei cu tot.

Ființa omului este asemenea blocului de vizavi în care încep să se reaprindă ferestrele matinale - nade aruncate în ziua ce abia se naște. Cu consecvență și cu multă precizie zgomotele vieții din zori ne iau în primire.

Da, întâmplător trebuie să trăim în timpul vieții noastre. Pe hârtiile biroului meu zace aripa frântă a unei poezii care n-a reușit să se înalțe. Alături, alta. Păsările nopții mele pe care le-am hrănit cu iluzii. Astă noapte gândeam, sibilinic, că nu e chiar atât de ușor să devii ridicol. Chiar și pentru o eșuare grăbită și agreeabilă trebuie să depui un efort considerabil.

Acum zorii însă s-au desfăcut și totul îmi miroase a rouă. Și a soare promis.

Așadar, îmi iau înțgerul cu mine, nu ca pe o sursă a extazului, ci ca pe o unelată care să sprijine mersul schiop al timidității mele - mereu repetente - prin saramura dimineții care mă întâmpină.

La ora dintâi sunt credincios.
Mă simt ca o coală albă prinsă-n penița lui Dumnezeu, gata să scrie cu mine câteva silabe în altarul efemerității.

Avertismentul din zori

Divinul Reiner Maria Rilke spunea că poetul e un ghimpe înfipt în carnea umanității. La rându-i, sfârșitul i-a fost prescris de un spin otrăvit.

Nu toți poezii au voluptatea morții - fiindcă esența se află dincolo de ea.

Lunec prin ancestralitatea zilei și izbesc de echipamentele ei novatoare. Să știu se suprasaturează cu lăcomie și cu o savoare libidinoasă. Tipetele, sirenele, scrâșnetele străzii mă fac să mă simt ancorat între fălcile încheștate ale acestui animal uriaș care este viața. Sunt un fel de încurcă-lume.

La ce te mai tot gândești? Literatura e un virus de lungă lucrare. Faptele ei se arată adânc pe trunchiul diurn al unui popor. Poetul este un provocator al eternității. El

vizor

este un rest de epopee. El totdeauna e nepregătit în fața Întrebării - și asta nu pentru că nu ar avea Răspuns, ci mai multe.

În poezie nu e nimic clandestin: totul e pe față și direct. Poetul scrie pe rănile sale desfăcute ca într-un abecedar al suferinței. Iar ceea ce nu poate poetul completează Dumnezeu.

Sau Dumneata, trecătorule, cititorule, sau înțgerul personal de care nu mă despart niciodată.

Fiindcă eu - ca poet - nu sunt decât o mică reptilă în eprubeta curiozității lui Dumnezeu.

Nu sunt un specialist în limbi vechi; mai mult decât atât - ceea ce știu din ele (și despre ele) provine exclusiv pe calea referințelor culturale în care expresiile din aceste limbi sunt folosite, ori din edițiile bilingve în care am avut alături de un text latin, sau grec antic, traducerea în română, franceză sau engleză. Lucrul la care mă voi referi este însă accesibil oricărui dintre noi, cei care suntem obișnuiți să ținem în mână cărți - și să le parcurem cu suficiență seriozitate, voință de înțelegere și, deci, respect.

Sunt convins că în toate culturile - și civilizațiile - filozofia, științele, politica sunt precedate, ca apariție, de literatură, căci doar aceasta dezvoltă limba, iar fără o limbă evoluată, gândirea nu categorializează, nu atinge nici abstracția și nici forța metaforică și, deci, raționamentul; analogia, deducția, inducția sunt sărace sau fragile. Fără Homer nu existau Heraclit, Democrit, Parmenide; fără Anacreon și Eschil, nu ar fi apărut Platon, Euclid, Arhimede. În limbă există stocată, ca atare, o enormă experiență, deci obi-

caius traian dragomir

Limbile vechi - sau poezia Ghid practic pentru dezvoltarea inteligentei

servație, reflecție și gândire. Într-un anumit sens, filozofia și știința se nasc odată cu limba literară. Hegel afirmă - și Alain Badiou reia și susține - că filozofia este un domeniu secund (nu secundar, ci secund) în raport cu iubirea, arta, știința, politica. Dacă ar fi așa, cum ar fi aparținut Solon grupului celor șapte înțelepți, cum ar fi scris Platon "Republica" și "Legile", cum ar fi ajuns să conducă cetăți în "Grecia Mare" elevii lui Pitagora și ar fi creat regele Numa esența constituției romane, iar pitagoreicul Zalmoxe religia "facilor" - pentru a nu mai vorbi despre rolurile istorice ale filozofilor trăind cu mult mai recent și între care s-au aflat un Rousseau și un Marx.

Marea creație ontologică apare odată cu primele texte - indiscutabil și cele mai mari - ale umanității. Cosmogonia "Genezei", prima carte a lui Moise și a Vechiului Testament, poate fi privită din orice unghi se dorește sau se socotește util analizei raționale - trebuie gândită, înainte de toate, de către orice om de credință, ca o scriere sfântă -, dar în ea se află disjuncții ale categoriilor cunoașterii care includ esența însăși a gândirii și, implicit, a filozofiei. Homer - și Hesiod apoi - creează modelul zeului grec nerecunoscut și criticat de Platon, însă creează realmente modelul zeului culturii de origine a lumii moderne, chiar dacă respectiva civilizație, pentru a iradia până dincolo de limitele spațiale și temporale ale lumii romane a trebuit, în chip firese, să adopte, ca și această lume romană, creștinismul. Unde este diferența dintre literatură și filozofie în inegalabilul text fondator *Tao To King*, al lui Lao Tze? Exemplele se pot extinde asupra integralei debuturilor culturilor și civilizațiilor. Benedetto Croce a mai susținut, completând astfel imaginea pe care o schițăm acum, că limbajul este chiar poezia însăși. O corecție trebuie, totuși, introdusă aici - limbile originare, sau cel puțin vechi, sau marile limbi de cultură mai târzie, sunt cele care, prin avansul lor, dincolo de intenția definită a vorbitorului, există ca poezie. Primele dintre acestea - cele vechi - sunt, nu doar atât, ci, simultan, limbaje, creație poetică și filozofie. Dacă, totuși, în această formulă triunghiulară trebuie aflat un element prim el este, cu

siguranță, limbajul. Am mai pus în discuție astfel de probleme, într-o formă sau alta, în trecut și nu voi continua acum pe această cale, ci voi încerca să relev factorul psiho-spiritual către care conduce situația unității, în același timp cognitive și ontice, limbă-filozofie-poezie. Într-un singur cuvânt, acesta se poate exprima foarte clar: vechile limbi au constituit suportul inteligenței umane la începutul civilizațiilor. Cum?

Într-o formă matematică succintă, ecuația cantității de informație (în cibernetică, în teoria informației) spune, fără posibilitate de contradicere, că informația actuală nu există fără o informație precedentă. Teoria intelctului originar ca "tabula rasa" - Locke, Hume - este un fals total. Aplicată pe nimic, orice amprentă devine nimic - ea nu poate servi structurării ulterioare a suportului fără ca acesta să conțină, măcar în forma sa de alcătuire, o informație utilă și obligatorie, făcându-l apt pentru receptările ulterioare. În respectiva ecuație a cantității de informație apare un termen aprioric. Esența faptului îi fusese cunoscută lui Immanuel Kant, cu mult înainte de apariția teoriilor lui Shannon și Wiener. În comunicarea prin limbaj mereu ceva antestit leagă persoanele aflate în comunicare. Nu este vorba aici doar de lexic și de gramatică, deși

acestea cuprind apriorismele cele mai importante - nu intră în discuție adoptarea unei limbi comune, deci. În actul de transmitere a unui mesaj, în contactul interuman de orice fel, existența unui fond subtextual comun este decisivă - el constă în prezența unei precunoașteri a intenției aflate în spatele faptului comunicării, a capacității apriorice de a intui cadrul mesajului, contextul acestuia, punțile dintre componentele textului. Inteligența nu este altceva decât receptarea corectă, mai exact stabilirea exactă către receptor a naturii termenului aprioric, introdus de emițător în mesaj. Efectul incapacității de a uza de această apercipție este superb descris în *Cântărețea cheală*.

Văzând lucrurile astfel, totul se simplifică și enormul geniu creator, deschizător al unui nou orizont, specific, la originile civilizației, spiritului grec, iudaic, latin, poate fi înțeles - vechile limbi excelau prin concizie, prin exprimarea subtilă și concentrată totodată a oricărei idei; relația termen-concept făcea, și aceasta, o excepțională economie de exprimare; acele limbi în același timp expuneau și ascundeau mesajul care era dedicat, după caz, și după natura sa, fie inițiatului, fie celui pur și simplu inteligent. Freud arată - discutând lucrurile din unghiul psihanalizei sale - că în ebraica veche erau adesea denumite cu aceiași termeni tocmai conceptele antinomice. Austeritatea expresiilor în greaca antică obligă ulterior la o întregă hermeneutică; Heraclit era numit Obscurul, dar când el spunea "topos antropos daimon" cu siguranță că nu rămânea neînțeles de către elevii săi, în timp ce Martin Heidegger practică o îndelungă analiză pentru a traduce fragmentul printr-o expresie de genul "esența sau natura (topos înseamnă, însă, loc) este în chiar demonul/spiritul din el". Când Horațiu spune "angulus ridet", trebuie să spunem, traducând: "acest colț de pământ îmi surâde". Oricine știe că în edițiile bilingve o pagină într-o limbă modernă revine pentru o jumătate de pagină în latină. Omul antic folosea, iar omul modern lucrând cu vechile limbi folosește, mecanisme diferite de gândire, vorbind sau ascultând, în comparație cu utilizatorul atât de confortabilelor limbi moderne, în care succint nu este decât argoul infractorilor, al cărui mesaj nu merită decât atenția unei categorii limitate de profesioniști. Pentru ceilalți, recomandarea practică - spre binele intelctului lor - o oferă exprimarea esențializată a poeziei sau matematicii.

Distincțiile noastre

marius tupan

Spuncam anul trecut, la prima ediție a Premiilor Fundației *Luceafărul*: „E datoria celor care conduc reviste și edituri literare să promoveze și să stimuleze comentatorii tineri, dotați, fără prejudecăți, pentru a regândi strategiile critice și pentru a opera pe cord deschis”. Această datorie s-a preschimbat la noi în obligație, convinși că actul critic e absolut necesar într-o țară în care spuzenia de cărți și reviste asfixiază și chiar intoxică mulți români, pe aceia care reușesc cu greu să stabilească valoarea în atâta maculatură. Veți observa de îndată că, la această ediție, criticii tineri au obținut cele mai multe trofee, patru, căci rolul lor trebuie readus în actualitate. După atâtea lamentații în acești ultimi 15 ani, cum că scriitorii și-au epuizat energiile, cum că ar apărea doar cărți conformiste și numai literatură de consum, cum că grafomania e în floare, căci marile epoci de creație din istoria noastră nu vor mai fi curând egale, iată, 2004 vine cu o surpriză de proporții și e declarat, fără rețineri, Anul romanului. Au apărut peste 20 de romane remarcabile, venite din promoții diferite. Tinerii critici laureați la prima ediție, dar și cei care au fost premiați acum, ne-au ajutat să ne susținem teza. Tot ei ne-au sprijinit să ne respectăm și programul, anunțat inițial: ironizarea subculturii și a deriziunii. Se spune adesea despre revista noastră că ar fi una contondentă, polemică, necruțătoare. Păi poți să rămâi indiferent la agresivitatea unor veleitari, care, organizați în echipe de comando, vor să impună alte ierarhii decât cele reale? Trebuie să închizi ochii atunci când ratații, rulați pe diverse canale, privesc cu dispreț la cei care tot mai cred că operele literare înobilează o cultură? E vremea să bați în retragere când paraziții din cultură, recurgând la tot felul de inginerii financiare, păcălesc autoritățile statului și smulg banii din vistierii, aceia ce ar trebui să ajungă doar la creatori? Sau ne reprezintă la târguri internaționale și, în loc să etaleze cărțile excepționale, etalează sticlele de vin, cum bine sesiza Gabriel Liiceanu?

Slavă Domnului, colaboratorilor noștri nu trebuie să li se indice subiectele. Întinde ei știu să se orienteze și să atace putreziciunile unei societăți ce nu se regăsește încă. Poate de aceea unele reviste sunt cu ochii pe ei. Nu să-i muștruliască, ci să-i ademenească. Doar au avut loc și astfel de procedee, neexcluzând procedurile. Alții, în situația noastră, s-ar supăra. Noi, care nu putem fi în locul lor, nici în momentele cele mai negre, suntem încântați. Înseamnă că ne-am orientat bine când i-am publicat, pe tineri, că am avut fler când le-am incredințat paginile. Cei peste trei sute de debutanți ai „Luceafărului”, în perioada postdecembristă, nu ne-au dezamăgit. Unii din ei sunt creatori de prim plan acum. Nu avem suficient spațiu tipografic să-i numim cu această ocazie. Dacă premiații de-acum au de gând să-și ia zborul, le sugerăm să se grăbească, imediat după decernarea laurilor. E nevoie să facă loc altor tineri, care, la anul și-n viitorii ani, trebuie să se înscrie pe lista laureaților Fundației *Luceafărul*. Dar, înainte de a se întâmpla ceva, trebuie neapărat să le cunoașteți numele pe care le veți întâlni înă cest număr la paginile 12, 13, 14, 15.

Regele din șah și din afară

adrian g. romila

„Memorialistica critică“ e un gen specific literaturilor care au ieșit brusc de sub dictatură, de orice fel. O scriu fie autorii care au trăit să vadă „libertatea“ și au putut să profite intelectual de ea, fie cei care au reușit să evadeze din spațiul opresiv, descriindu-l „pentru ceilalți“, dincolo de granițele lui. Soljenișin e cazul clasic. Și printre români genul are cel puțin doi reprezentanți iluștri: Paul Goma și Nicolae Steinhardt. Nu includ în categoria lor pe creatorii de parabole, pe cei care au literaturizat suprimarea libertăților fundamentale în alegorii narative. Fiindcă numai mărturia nemascată în ficțiune aduce cu sine o tensiune existențială autentică, în stare să trezească un interes mereu viu atât pasionaților de trecutul istoric, cât și amatorilor de inedit.

Nu știu unde s-ar putea încadra Herta Müller. Literatura ei trece de ambele genuri,

cronica literară

și de „memorialistica critică“, dar, prin metaforizarea memoriei, și de ficțiune. Realitățile unui sat german bănățean supravegheat sever de Securitate și ale unei țări în agonie constituie pretextul prozei autoarei. În rest, totul devine eseu rafinat și poezie epică. Interzisă în România încă din 1985, H. Müller emigrează în 1987 în Germania, patria limbii natale, unde face o carieră strălucită. Prima sa carte, *Ținuturile joase*, apăruse deja acolo în 1984, ca variantă necenzurată a ediției românești din 1982. Au urmat o mulțime de alte titluri, publicate îndeosebi după 1989 (*Călători pe un picior*, *Încă de pe atunci vulpea era vânătorul*, *Animalul inimii*, *Privirea străină* ș.a.), traduse în peste 20 de limbi. A primit numeroase premii germane și nu numai, iar în 1999 a fost propusă pentru Nobel.

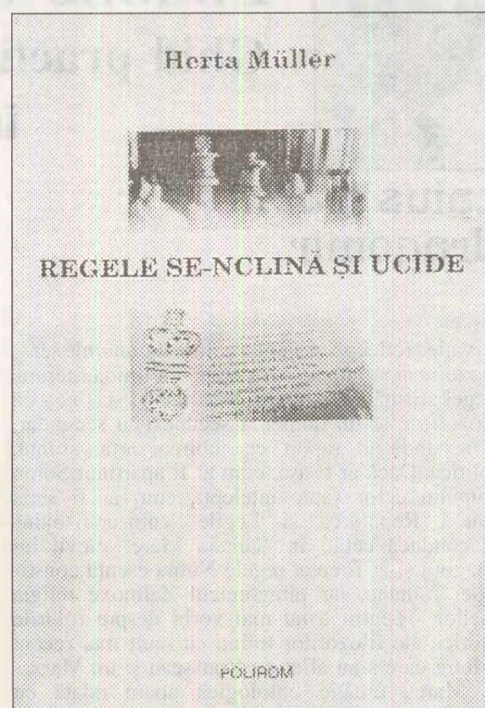
Volumul *Regele se-nclină și ucide*, proaspăt tradus la Polirom de Alexandru Al. Șahighian (în original a apărut în 2003), continuă linia epică cu care deja autoarea și-a obișnuit publicul: copilăria într-un sat ai cărui locuitori erau considerați conaționali lui Hitler, poveștile de familie, școala, universitatea (la Timișoara), viața cenușie a oricărui individ în anii deplinului avânt socialist. Proza nu respectă însă canonul memorialistic al oglinzirii „realiste“ și resentimentare. Notația e aceea a unui jurnal intelectual, încărcat de reflecții pe marginea tuturor lucrurilor, mărunte sau nu, dezvăluind prin forma lirică o sensibilitate aparte. Cartea trebuie citită în întrîgime,

mai întâi, și apoi reluată pe îndelete, pentru ca astfel, lipsa cronologiei și pasiunea digresivă să-și arate rosturile. Accentele dure, date de traiul sub ochiul vigilent al „Marelui Frate“, pălese în fața frumuseții gândurilor.

Autoarea pare născută sub o zodie a suferinței înainte ca ea însăși să sufere cu adevărat, căci sfârșitul războiului aduce absurdul istoriei în interiorul neamului din care face parte. „În acest sat german, însă, toți erau socotiți vinovați de crimele lui Hitler chiar și cei care în timpul războiului mai erau copii ori pe jumătate copii sau nici nu se născuseră încă (...) Această minoritate germană era privită de ceilalți ca insulă a friților naziști, dar ea se vedea pe sine ca insulă a celor pedepsiți fără vină de români. Că doar românii cu Antonescu al lor fuseseră, la fel ca și ei, aliații lui Hitler. Ca orice populație țărănească, fiind prin însăși dispoziția lor naturală îndeajuns de zgârciți la vorbă, țărani aceștia erau în mod suplimentar reduși la tăcere de ceea ce se numește istorie“. O izolare care o va îndemna să caute orașul, alinierea, contopirea cu „majoritatea“. Dar acolo va descoperi altă insularitate: „ștăbimea“, adică funcționarii din partid, securitate, miliție și armată. Ca să nu mai vorbim că „o țară ale cărei granițe sunt păzite cu mitraliere și copoi este o insulă“. Totul duce, așadar, cu gândul la evadare, chiar dacă ea se produce mai întâi în conștiință, în scris. Apăsarea exercitată din afară provoacă un spor de luciditate în interior. Lumea, oamenii, obiectele sunt privite cu lupa, căutând în fiecare detaliu un prilej de bucurie a gândului: păzitul vacilor, beția tatălui, poveștile bunicii, caișii din livadă, bogăția cuvintelor ce denumesc lucruri în germană și română (primul capitol al cărții, *În fiecare limbă sunt alți ochi*, e un interesant excurs de etimologie comparată), morții, anchetele la Securitate, urmărirea, muncile pasagere și neconforme cu pregătirea universitară, marginalizarea socială (calitatea de proscris se prelungește mult peste așteptări). Căci, după cum spune autoarea, „lucrurile pot și trebuie reduse la o concluzie simplă: cu cât o țară e mai lipsită de libertate, cu cât statul te supraveghează mai îndeaproape, cu atât mai mult te vei confrunta în mod supărător mai devreme sau mai târziu cu tot felul de lucruri. Și cu atât mai puțin vei putea face abstracție de tine. Aici, autopercepția intervine automat: ei te țin sub observație la fiecare pas, cântărindu-te prin urmare, și tu va trebui să te ții sub observație“. Opresiunea e convertită în impuls introspectiv, în literatură, până la urmă. Așa cum o arată și titlurile aforistice ale capitolelor, deloc specifice unei autobiografii (*Când tăcem, devenim dezagreabili - când vorbim, ajungem ridicoli*; *Privirea străină sau Viața-i un sictir băiut în piuă*; *Insula e înăuntru - granița, în afară*), dar și recursul la „sublinieri“ din volumele proprii

sau din cele a câtorva autori preferați (Alexandru Vona). Viața, oricât de grea, nu-i decât un parcurs liric.

Metafora regelui e aleasă semnificativ pentru a eticheta întregul volum. Ea definește un mod de a ierarhiza lucrurile din lume și de a intra în contact cu ele, având ca punct de plecare piesele de șah cioplite în lemn de bunicul, între care se distingea regele. Totul începe să semene, în ochii copilului care privea săptămânal jocul împătimit al bătrânului, cu fascinanta figură încoronată, decolorată și deformată de timp. „Obiectele își aveau fiecare regele său, dar, când își făcea apariția, fiecare rege le făcea cu ochiul celorlalți regi. Regii nu-și părseau obiectele, dar se cunoșteau între ei, se întâlneau la mine în cap, formând acolo un tot. Erau un rege divizat, alegându-și mereu alt material în care să hălăduiască (...) Banalitatea uniformă a lucrurilor plesnea, materia lor se individualiza. Între obiecte identice se formau ierarhii, dar încă mai mult se formau ierarhii între mine și obiecte“. În

vârful ierarhiei stă, desigur, conducătorul suprem, „regele de la oraș“. Întregul univers pare a depinde de hotărârea lui, de „specula la locul de întretăiere dintre viață și moarte: pe inoportuni îi azvârle într-ascuns de la etaj, îi aruncă sub roțile trenului sau ale mașinii, le face vânt de pe poduri, îi atârână de-o funie, îi otrăvește, iar apoi își deghezează omorurile în sinucideri. (...) Regele de la oraș nu te lasă să-i ghicești slăbiciunile: când se-mpleticește, zici că se înclină, dar el se-nclină și ucide“. E mișcarea de mat dată mereu de orice dictator, atâta timp cât jocul istoriei îi favorizează victoria. Joc pe care Herta Müller a înțeles să-l câștige luptând până la capăt, chiar dacă a ieșit, la un moment dat, din perimetrul lui.

Scrișă dintr-o dublă perspectivă, cea a țării natale și cea a spațiului unde a emigrat, cartea Hertei Müller tinde către estetizarea supremă, tocmai fiindcă realitățile la care se referă sunt greu de estetizat. Acesta e, însă, meritul ei.

Finalitatea declarată a celei mai recente antologii alcătuite de Marin Mincu este aceea de a acredita ideea că "generația 2000 există", criticul demonstrând astfel (cu textele celor 41 de autori antologați „pe masă”) apariția unei noi "generații de creație" care se situează polemic în raport cu codul poetic al promoțiilor '80-'90 și privește cu rezervă, dacă nu de-a dreptul cu ostilitate, textualismul sau postmodernismul. Refuzându-și programatic orice retorică transcendentă actului poetic ca *actio*, exponenții acestei generații au "obsesia schizoidă a propriei identități" care generează "preocuparea de a recupera subiectul scriiturii, în sens lacanian, prin descrierea, adeseori trivială, a reacțiilor acestuia la impactul cu un real denudat de orice sacralitate".

În consecință, "discursul douămiist denunță programatic atracția către obscenitate, tipică mentalității post-moderniste, încercând să exorcizeze astfel agresivitatea și violența existențială. De aceea, limbajul douămiștilor este extrem de dur, chiar obscen până la limita suportabilității argotice. Singura modalitate de a accede nemediat la autenticitatea trăirii obiective pare a fi numai operația fracturării ce-și revendică epistemologic sincoparea discursivă a enunțului. Plierea maladivă către realul desacralizat explică visceralizarea segmentului autobiografic, explorat până la marginile abjecției în vederea obținerii unei maxime autenticități". Criticul reușește să descopere astfel câteva punți de legătură între niște autori care au "cultul individualității accentuate", unii dintre ei refuzând cu obstinație până și ideea de "generație", cu conotațiile de gregaritate pe care le implică aceasta, fiind lipsiți în general de spiritul de grup specific mișcărilor (neo)javanardiste. Firește însă că, în cazul de față, construcțiile conceptuale ale lui Marin Mincu nu mai pot avea rigoarea din antologiile sale mai vechi, deoarece literatura generației 2000 este abia un fenomen în cristalizare, anevoie de cuprins deocamdată în schemele taxonomice ale unei conștiințe teoretizante. Cu atât mai mult cu cât una din mărcile definitorii ale „noului val” pare să fie tocmai proteismul, concretizat nu doar în refuzul încăpățânat al autorilor și paradigmatelor, ci și (fenomen vizibil în cazul autorilor care au mai multe volume) în preocuparea vizibilă de a-și modifica de la o carte la alta discursul poetic, încercând să descopere permanent alte și alte categorii ale poezității. Astfel, pentru a da doar câteva exemple, Marius Ianuș trece cu nonșalanță de la poemul „fracturat” din **Manifestul anarhist** la baladescul în registru hiperbolic din **Ursul din container**; Elena Vlădăreanu abandonează experimentele textualizante din volumul **Pagini** în favoarea liricii mai accentuat confesive și autentice din **Fisuri**; Adrian Urmanov inventează, după „semiozele” viscerale din cartea sa de debut, poemul utilitar, substituit apoi de „condacele” și viziunile glacificate din volumul **Schelet**; Zvera Ion a trecut de la „basmele scripturale” din **Copilul cafea** la cine-poemele cuprinse în ciclul **Acetonă**; Adela Greceanu sau Doina Ioanid se orientează cu tot mai multă convingere spre formula „cvasiliteraturii”, îndepărtându-se totodată de canoanele consacrate ale poezității. Acest proteism este unul din semnele distinctive ale unui experimentalism radical, pe care autorii douămiști încearcă să-l ducă până la ultimele lui consecințe, refuzând categoric să se cantoneze într-o anumită formulă (cum au făcut promoțiile '80-'90), căci pentru ei (caracteristică esențială a

Sub semnul experimentalismului

octavian soviany

experimentalismului) actul producerii opereii este infinit mai important chiar decât opera însăși. Și, dacă este adevărat că orice modificare a „codului” se întemeiază pe un joc al adecvării și diferenței, în interiorul unui câmp axiologic care orientează vectorial praxisul literaturii (așa cum arăta Marin Mincu), la fel de adevărat pare să fie și faptul că, în cazul „noului val”, diferența e mai importantă decât adecvarea, predomină dorința de „ruptură” în raport cu orice tradiție, funcționează - sincron și diacronic - obsesia diferențierii, ceea ce duce la dinamitarea ideii de cod. Astfel încât poezia nu mai e *langue*, ci doar *parole*. Iar unul din meritele incontestabile ale antologiei lui Marin Mincu este acela că, lipsit de orice prejudecată, liber de orice idee preconcepțată asupra ultimei promoții poetice, criticul reușește să o surprindă în întreaga ei diversitate, evitând astfel etichetările simpliste, de care de altfel autorii mai vârstnici au abuzat atunci când au vorbit (în general cu ostilitate) despre douămiști. Pentru cititorul de bună credință va fi lesne de observat, în felul acesta că între exponenții „noului val” există (în ciuda unui vag „aer de familie”) diferențe majore și câteodată chiar programatice. E evident pentru toată lumea (sau cel puțin așa ar trebui să fie) că, bunăoară, Dan Sociu scrie altfel decât Dan Coman, Ruxandra Novac e diferită de Domnica Drumea, feeriile diafane dar și neliniștitoare ale lui Teodor Dună sunt altceva decât peisajele „excremențiale” ale lui Bogdan Perdivară, iar „ecografiile” Ioanei Nicolaie - net diferite de poemul „torențial” practicat de Miruna Vlada, după cum proza „paseistă” a Veronicăi A. Cara se distinge evident de „barochismele” Elenei Pasima sau de coșmarurile sanguinare ale lui Mitoș Micleșanu. Cu toate acestea (și în pofida tuturor evidențelor), ultima promoție a fost privită în permanență din perspectiva clișeului simplist și minimalizator: agresivitate juvenilă lipsită de suport teoretic (Horia Gârbea): linie estetizantă minimalistă, livrescă și ludică, tocire a afectivității, înclinație spre perversiune (Angela Marinescu): literatură minoră, reductibilă la senzație, vulgară, obscenă, vehiculând cu stiluri inadecvate (Liviu Ioan Stoiciu). Iar apariția acestei antologii - care probează în primul rând diversitatea generației 2000, constituindu-se într-un instrument de lucru indispensabil pentru comentatorul preocupat de stricta contemporaneitate a literaturii, n-a stăvilit cătuși de puțin acest patos al etichetării și al demolărilor cărcotașe și răuvoitoare. În capcana lor poate cădea chiar și un comentator avizat ca Horia Gârbea care, într-o cronică la antologia lui Marin Mincu (căreia - fapt cu totul neobișnuit - nu-i menționează autorul!), afirmă - pe linia generalizărilor pripite la care a fost supusă generația 2000 - că noutatea acestei literaturi rezidă într-o anumită atitudine față de eros și față de sex, așadar, în ultimă instanță, printr-o „nouă erotică”. Corectă la prima vedere, această afirmație păcătuiește însă prin faptul că pierde din vedere diferența dintre erotism (care presupune o dimensiune inițiativă), sexualitate (simplu act fiziologic cu finalități naturale) și obscenitate (denudarea actului sexual de orice sens spiritual, dar și deturnarea lui de la rosturile sale firești), o

diferență ce se manifestă însă în interiorul generației 2000, unde poezia erotică (în sensul plinar al cuvântului) practică de Adela Greceanu coexistă cu discursul „obscen” al Elenei Vlădăreanu, care (în mod paradoxal) e generat însă tocmai de teroarea căderii în obscenitate. Astfel încât nu se poate vorbi despre o perspectivă unică asupra erosului/sexului la exponenții noului val, cu atât mai mult cu cât unii dintre ei cultivă doar accidental sau nu cultivă deloc o asemenea temă (din cei 41 de autori antologați, Horia Gârbea se referă de altfel doar la 11 - ceea ce e insuficient pentru a trage o concluzie cu caracter general). S-ar părea că opiniile comentatorului se nasc din două prejudecăți: (1) toți autorii douămiști au ca obsesie comună sexualitatea; (2) ei cultivă în totalitate reportajul autobiografic și autenticismul. Prima dintre aceste prejudecăți îl determină să descopere pretutindeni, și când e cazul și când nu e cazul, „noua erotică” (de exemplu poemul Elenei Vlădăreanu din care citează Horia Gârbea se dovedește, dacă-l citim în totalitate, nu un poem erotic, ci cronica „mizerabilistă” a unui spital de ginecologie), iar cea de-a doua să nu mai disocieze

cronica literară

între sensul propriu și sensul figurat al discursului, pierzând astfel din vedere faptul că simbolurile sexuale din poemul Oanei Cătălina Ninu, **Mandala**, ar putea constitui figurări metaforice ale actului textual (întemeiate pe izomorfismul dintre sexualitate și textualitate) și nu ale celui auto-erotic. Iar teza despre „noua erotică” nu-i servește lui Horia Gârbea decât pentru a face aprecieri negative asupra întregii promoții (“Dacă publicul, mă rog, cel avizat măcar, s-ar îngheși să citească literatura aceasta, strâmbăturile criticii ar fi interpretate ca manifestări de invidie. Dar... în România anului 2005 e puțin probabil ca descripția masturbării unei tinere de vârstă liceală cu propria unealtă de scris să cucerească interesul ori măcar să producă scandalul fertil consacării”), acreditând astfel, voluntar sau nu (de vreme ce - pentru Horia Gârbea - toată literatura douămiștilor se reduce la imaginea unei tinere care se masturbează), mitul „generației porno” pe care cei mai vârstnici, mai înțelepți, (și firește, mai talentați) se cuvine - nu-i așa? - s-o pună la colț fiindcă a fluierat în ora de dirigiență. Normal ar fi totuși ca acești tineri autori să fie mai întâi citați fără nici un fel de idee preconcepțată, percepuți fiecare în individualitatea lui (atâta câtă e), renunțându-se la etichetările cu caracter global, căci, chiar dacă ne-am obișnuit să împărțim scriitorii în promoții și generații, actul poetizării rămâne cu strictete un individual. Și dintr-o asemenea perspectivă, antologia lui Marin Mincu (iar acesta nu este cel mai mic merit al ei) ar putea reprezenta stimulul necesar pentru o lectură fără prejudecăți.

Redefinire în echilibru

corina apostoleanu

Arthur Porumboiu își re-zidește neliniștile existențiale în volumul **Echilibru în lumină - Equilibrium in the Light**, ediție bilingvă româno-engleză, apărut recent la prestigioasa editură constănțeană Ex Ponto, cea care i-a găzduit și aparițiile anterioare: **Lupta cu îngerul negru** (1997), **Patru-lateralul cenușiu** (ediția a 2-a, revizuită și adăugită, 1998), **Întelepciunea Ascetului** (aforisme, meditații, confesiuni, 1999), **Domnule copil** (ediția a 2-a, bilingvă româno-turcă, 1999), **Nume pe apă** (2000), **Revolta împotriva stării de statuie** (ediție bilingvă, româno-franceză, 2001), **Lebăda nu vrea să cânte** (2003).

Sunt reluate texte mai vechi și mai noi, alături de inedite, într-un *mixtum compositum* ce ar trebui să reprezinte nu neapărat o față nouă a poetului Arthur Porumboiu, cât o redefinire a propriei viziuni despre lume, o căutare a propriului eu într-o copleșitoare singurătate.

Poetul reia obsesia luminii, prezentă mai cu seamă în volumele de tinerețe, când percepția asupra existenței era senină. Critica a apreciat mult diferit simbolistica luminii, recunoscând o intenție de topire în eros printr-o totală uitare de sine, chiar o apropiere de moarte sau un refugiu într-un virtual spațiu al deplină împăcări. De excepție este poemul **Echilibru în lumină**, în care se concentrează imagini ce devin aproape

poetice din prima parte a volumului de față. De altfel, ar fi imposibil să nu recunoaștem autorului înclinația spre percepția sevelor pământului, spre respirația inconfundabilă a câmpiei în toate momentele zilei, spre frumusețea inegalabilă a **Viei albastre** într-o lumină aproape paradisiacă, de început de lume: "Noi eram o ceată de inocenți, și-n însereare/ care venea suavă, via albastră și-a deschis numai pentru/ noi carnea de miere.// Și-a trebuit să intram în înserearea aceea/ ca într-o vale a zămlirii, auzind cum în sânii albaștri/ ai viei urcă sângele-drum cu tinere brațe".

Reluarea acestei poezii (și a altor câteva) în toate volumele antologice, pe care și le alcătuiește Arthur Porumboiu, poate fi interpretată ca o augmentată apreciere a unor creații mai vechi. Este însă și o obsesivă întoarcere spre un spațiu și timp ideal. Dincolo de abstractul poetic al sentimentelor se află un puternic atașament de teluric, într-o similară încercare de a găsi un punct de echilibru în natură. Echilibru în lumină trece de la seninătate la tristețe și chiar la tragism, cu naturalațea străbaterii existenței însăși. Totuși, zonele de umbră, de confuzie, de impuritate a sentimentului domină volumul, așa cum s-a întâmplat și cu ultimele apariții editoriale. Tragismul nu mai atinge cota maximă din **Lupta cu îngerul negru**, Arthur Porumboiu oprindu-se - probabil - asupra unor texte mai puțin "agresive" în acest sens. Orizontul de așteptare este același, dar "rezolvarea crizei" e mai echilibrată. De unde și titlul volumului! Practic, un singur **Poem de dragoste** acoperă tematica erotică, dar mâinile iubitei anulează mângâierile, sufletul ei se eliberează de orice sentiment, iar singurătatea copleșește: "labele gerului, umede/ vor încerca să mă strângă de gât". Ineditele pe care le menționam anterior sunt marcate numai în cuprins în acest mod, din păcate nu și în interiorul cărții, cum ar fi fost necesar. De altfel, între acestea și poeziile deja publicate există o continuitate idealică evidentă. Continuă lupta cu Timpul, ca agresor absolut, cu frigul și izolarea, ca mesageri ai morții, invocată și respinsă, pe rând, cu aceeași tărie a sentimentelor. Uneori, poetul crede că „vertebrele-i erau investite cu *nemoarte*" și că a fost uitat, cel puțin pentru o vreme, de stihii, „când eu pe mine m-am învins”. De la un poem la altul, aceeași trecere bruscă de la tristețe la fericirea absolută, pendulare între eteric și neant, printr-o forțare a regăsirii liniștii interioare. Iată două exemple în acest sens: "Când ora șterge vechi contururi/ când toate sunetele tac./ Când gura morții obosește/ și se ascunde într-un mac;/ când vin secundele nervoase/ și ne izbesc precum un șpan;/ când oboseala intră-n case/ ca un necruțător dușman/ când pasărea își uită cuibul/ și zborul pulbere se face,/ când prin morminte ară plugul/ unor barbari ce vin încoace/ din neguri grele și din haos/ suflete unde află pace,/ și cine îți dă caldul repaș?" (**Când ora**); și: "Sunt fericit/ Pământul îmi aduce/ snopi de grâu și faguri blânzi de miere/ pe frunte, acum timpul nu-mi mai sculptează/ runele chemătoare de jărână/... O pace calmă îmi cucerește sufletul, și-o treaptă de marmură albă și netedă/ îmi caută pașii; acum însuși aerul dimineții/ mă purifică precum focul continuu/ fibra oțelului inoxidabil/ acum sunt prințul ce-și găsește/ tronul de aur pierdut.// Toate mi se dăruie, și eu sunt chemat/ să le păstrez prin iubire" (**Sunt fericit!**).

Ipostaza din **Autoportret** este aceea a unui bătrân ursuz, rar vizitat de bogate cupe cu vin, o concentrare a răului și a binelui interior, într-un moment în care sinele se luptă cu asprul vânt: "Veni-vor alții, și cu pietre/ în sufletul meu vor lovi/ și ca Iisus, arzând de sete/ în ora neagră m-oi zidi!"

O argheziană căutare a Divinității face ca tensiunea interioară a versului să ajungă la apogeu: "Tu auzindu-mi glasul-n noapte/ mă chemi sau aspru mă alungi?/ Când, Doamne, îți aduc Cântare/ și mă prostern în fierbinți rugi/ nu-ți aud vocea, nu te știu!//... O, Doamne, de revii în mine,/ voi fi izvor de noi lumină!" (**Voi fi izvor**).

Ultimul poem din volum, **Diagrama frigului roșu**, este de mai largă întindere, fiind structurat în douăzeci și două de secvențe dedicate unei teribile confruntări cu moartea însăși, într-o singurătate absolută. Limbaajul este extrem de dur, cuvintele se lasă brutalizate de neputință și ură, apăsarea materială a unui vers "greu" induce o tensiune fără precedent: "Schijele știrilor îmi freacă auzul/ și sufletul meu e/ o lumânare/ ce-o rupe vântul/ dezlăntuit pe mări/ găsesc pânza întunericului,/ și-n depărtare nu-i decât/ gerul ce tatuează/ mâinile ce nu se pot apăra".

Departate de lumina ocrotitoare, există practic un singur refugiu și anume reintegrarea în trupul naturii: "... în-munții mei/ poate acolo/ piatra și gențiana/ m-ar putea ocroti!"

Arthur Porumboiu exprimă aceeași percepție ancestrală, țărănească a morții, care transcende orice poetizare și intelectualizare a sentimentului, ca și în **Lupta cu îngerul negru**, **Revolta împotriva stării de statuie**, **Nume pe apă**, **Lebăda nu vrea să cânte**. Rezultatul îl constituie o lirică de o tensiune cu totul specială, pe care lectorul o simte odată cu poetul.

Nici un vers nu aduce a litanie, dimpotrivă: întregul trup, ființa interioară își amplifică toate resursele fizice și emoționale spre a birui **Înfri-coșătoarea Neliniște**. Numeroase trimiteri la suferințele lui Iisus, invocarea Divinității sunt tot atâtea momente de echilibru în trecerea prin înfricoșătoarea cumpănă: "Dur ca un cui bătut în palme/ (Oh! Răstignitul a țipat în mine,/ și mi s-au sfâșiat venele/ odată cu el)"; sau: "Ce târziu e în toate!/ și tot căutându-l pe Dumnezeu,/ mi-am văzut sufletul:/ câmp unde plantele înnebunite de sete/ țipă!"

Echilibru în lumină are în final și un grupaj consistent de opinii critice din publicațiile literare, cu referire la mai toate volumele semnate de Arthur Porumboiu. Se exprimă: Laurențiu Ulici, Alex. Ștefănescu, Nicolae Motoc, Alexandru Protopopescu, Gabriel Rusu, Costin Tuchilă, Mircea Ciobanu, Mircea A. Diaconu, Simion Bărbulescu, Dan Bogdan Hanu, Nicolae Rotund, Ștefan Cucu, Ion Roșioru, Daniel Dimitriu, Lena Lazăr, Evelina Cârlișteanu.

Traducerea în limba engleză aparține profesoarei Alexandra Flora Munteanu, ea însăși autoare de haiku. Sunt urmărite, în general, ideile poetice, căutându-se o rezolvare naturală a trecerii versului dintr-o limbă în alta.

galaxia cărților

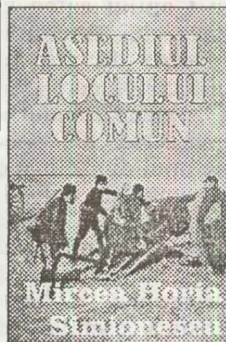
materializate într-un limbaj poetic foarte bine articulat: "Amiază de toamnă când frunzele/ intră în altă culoare;/ în calmul desăvârșit/ mi-am regăsit sufletul; se aurea-n soare/ ca un faun îndrăgostit;/ senzualele, caldele raze intrau în el/ și-l podeau cu icoane de lumină;/ catedrala ciudată și vibrând/ de-o puritate/ inensă; o Cină/ de Taină sub bolți/ necunoscute de cei rămași afară;/ o, razele se-mbătau precum strugurii copti,/ și-n mine nu se mai făcea seară!"

Agresiunii realului și singurătății i se pot opune: stări, simțăminte, gesturi rituale, *poezia însăși*, într-o permanentă luptă inegală. Poemul **Albă vertebră** contopește ideatic afirmațiile de mai sus: "Când nu voi mai fi decât/ albă vertebră de pământ,/ amintirea semenilor îmi va pune pe gât/ un medalion de cuvânt/ și nu voi fi doar pământ/ ci lujer de lumină și cânt... Și *purțătoarele* sufletului neliniștit/ poate vor duce sufletul meu/ în catedrala/ zidită de Dumnezeu-/ acolo n-o să mai fiu/ decât o fărâma divină/ contopită-n lumină".

În mod cert, i s-ar putea reproșa - cu un anume teme! - lui Arthur Porumboiu manierismul abordării acestei tematici în majoritatea cărților sale. Diferența vine din intensitatea tonului, din gradarea cu care este acceptată condiția singurătății și a înțelegerii luminii ca punct final al călătoriei existențiale. Ne-am oprit mai mult asupra acestei simbolistici întrucât ea este practic motivul de la care pleacă în mod constant discursul poetic.

S-a spus cu referire la Arthur Porumboiu că "este un poet care trăiește cu nedisimulată sinceritate în adorația *formelor comune ale vieții simple, ale lucrării ei*, care curge infatigabil spre moarte, asemenea parfumului de trandafir ce, în exaltarea vanitoasă a frumuseții, conține semnul extincției" (Costin Tuchilă, „Luceafărul”, 1983). Afirmatia acoperă în mare măsură ideile

1) **Luceafărul de ziua**
(Ion Roșioru),
Editura EX PONTO

2) **Asediul locului comun**
(Mircea Horia Simionescu),
Editura Bibliotheca

Umbre scoase la lumină (III)

alexandru george

Revelarea abia după Eliberare, în adevărata sa realitate, a scriitorului Alexandru Vona adaugă o pagină cel puțin interesantă, dacă nu și sinistru la dosarul crimelor comuniste pe teren cultural: omul a izbutit să plece din țară în ultima clipă (toamna târzie a lui 1947), nu a avut de „suferit” arestări sau acțiuni de intimidare și descurajare, s-a dedicat în mod firesc profesiei de inginer și totuși el rămâne și o victimă a regimului impus nouă de ocupația sovietică, ceea ce pentru literatura română constituie o mare pagubă. Lăsase în țară un roman și un volum de poezii; ultimul nominalizat la premiul de prestigiu al Fundațiilor Regale, va dispărea fără urme sau va fi furat de cineva în toiul „revoluției” ce a urmat după 1948.

(Să ne amintim că, tot în acel nefast regim, colegul de clasă al scriitorului, Dinu Pillat, a suferit și rigorile închisorii pentru un roman care-i va fi furat în dedalurile Securității, nici până astăzi descoperit. Iar cu vreo zece ani înainte, o altă „revoluție”, cea legionară, făcuse să dispară jurnalul lui Mateiu Caragiale, dimpreună cu o serie de prețioase manuscrise. De scriitorii cărora li se vor fura manuscrisele în edituri mai târziu: H. Papadat-Bengescu, Ticu Archip, I. Negoțescu, nu mai amintesc.)

opinii

Pe lângă literatura de sertar, ascunsă și de multe ori apoi nimicită de către autori din teamă sau confiscată și pierdută, trebuie înregistrat și fenomenul acesta ieșit din comun al autorului **Ferestrelor zidite**. Ghinionul său a fost amicul Ovidiu Constantinescu, care a întârziat cu două decenii punerea textului în circulație; abia după ce a ajuns în mâinile lui Liviu Călin și ale Elenei Chirvu-Călin, această carte excepțională a fost împinsă pe traiectul editorial firesc.

Când a apărut, ea a constituit o mare surpriză chiar pentru mine care știam câte ceva despre autor, mai mult, în tot cazul, decât majoritatea cititorilor ei de atunci din țară; m-am grăbit așadar s-o salut (urmându-mi vocația recunoscută mie de toți ticăloșii din presa actuală, de „demolator”) prin articolul **O carte excepțională**, într-un număr din „România literară”, acum în volumul **Întâlniri**, 1997, p. 257-261, unde ofeream o serie întregă de date despre autor, care își va și exprima mirarea, de la Paris, că un necunoscut, presupus mai tânăr știa atâtea despre începuturile sale literare și chiar despre personalitatea sa umană, aproape fără ecou la debut.

Numai că, pentru mine, șocul tulburător fusese dublu: mi se revelase un scriitor, dar și că romanul lui se numea **Ferestrele zidite**, în timp ce eu însumi eram autorul unui roman care, în varianta primă (1959), avea titluri de capitole, iar cel concludiv se numea **Fereastra zidită!**

Eram, la rândul-mi, un accidentat al Istoriei, căci eu stăruie în părerea că, dacă nu venea comunismul și cartea mea ar fi apărut la timp, ar fi întregit un tablou al literaturii în care m-aș fi aflat alături de Vona, în tot cazul nu în concurență cu **Desculț**, cu **Desfășurarea**, **Bărăgan**, **Minerii** sau cu alte minuni de același soi.

Dar autorul a avut norocul să plece în condiții legale, căci era cetățean spaniol și atunci când l-am cunoscut personal mi-a povestit că, scăpat în lumea liberă, s-a dus la Toledo de unde ai săi fuseseră expulzați în secolul XVII, evenimentul fatal pentru Spania... Îmi spunea că a vizitat acel orașel alcătuit mai ales din amintiri istorice și a dat acolo peste un grup de bătrâni care stăteau de vorbă. A intrat și el în discuție și, când s-a mai încălzit atmosfera, i-a întrebat dacă în cetatea lui El Greco mai există evrei.

- Judos? au replicat cei de față, nu, nici pomeneală, nu mai există așa ceva.

- Dar ce a fost cu ei? De ce au dispărut? Au fost omorâți?

- Oh, nu au plecat... Au plecat de mult!

- Cum, adică, au plecat? I-ați gonit dumneavoastră?

- Nu, domnule, au plecat singuri. Evreiiăștia erau niște vrăjitori răi, care se țineau numai de rele. Și, într-o noapte, au săpat un tunel până la mare și s-au făcut nevăzuți... S-au răspândit în toată lumea...

Vrăjitorii aceștia răi au tăiat un tunel în stâncile Noii Castilii ca să ajungă la mare, o distanță de vreo patru sute de kilometri. S-au îndreptat masiv spre Imperiul Otoman, unde și-au găsit tot felul de vocații și unde s-au lăsat așteptați. Strămoșii lui don Alberto au ales profesia de strângători de impozite, ocolită de mahomedani pentru că toți cei de strictă observanță nici nu-și îngăduie să pună mâna pe bani. (Dacă cineva ar fi dat Sultanului o pungă de galbeni, acesta ar fi bătut din palme și ar fi apărut un „ghiaur” intermediar, care ar fi vărsat-o în haznaua imperială.)

Familia viitorului scriitor a trăit și a prosperat, devenind una de bancheri, așa că, două secole mai târziu, străbunicul matern, celebrul Menachen Navon poseda o avere considerabilă cu care a contribuit la ajutorarea emigrației românești după 1848, așa cum ne încredințează monografia lui Ioan Masoff, apărută prin anii '30. (Nu e opera unui om de știință prea riguros, dar nu cred că dă informații false despre această floare a evreimii sefardite.) În tot cazul, el a determinat o parte din familie să treacă Dunărea și să se stabilească la București, eveniment care s-a petrecut pe vremea când micul Albert Samuel avea opt ani și abia atunci a „învățat românește, la început la «Sfântul Andrei», instituție patronată de Biserica Romană, apoi la Liceul «Spiru Haret»”. El nu era un maran (evreu dintr-o familie creștinată de câteva generații, suspect de a fi continuat să cultive practicile mozaismului), ci un evreu spaniol, din aceeași categorie cu Radu Albala sau G. Almosnino, ca să amintesc numele unor scriitori, în plus, era cetățean spaniol și deci sub ocrotirea lui Don Francisco Franco y Bahamontes (călăul Franco, după cum îi spunea la noi comunistii și acesta, cu marea lui inteligență, a vegheat să nu li se clinească supușilor săi nici măcar un fir de păr din cap.

... Și totuși, unele necazuri nu i-au lipsit mai ales din partea colegilor săi „creștini” (cum li se spunea în epocă) și două merită a fi povestite. Una când prin ultimele clase de liceu s-a bătut cu Nicușor Petit sau, mai bine zis, l-a bătut pe acesta într-o recreație, fiindu-i fizicește mult superior. Dar scena a fost văzută de doi colegi mai mari care l-au așteptat pe Albert Samuel la sfârșitul orelor pe stradă.

- Norocul meu a fost că, la un moment dat, când mă înghesuieră într-un colț, am izbutit să-l mușc de o mână pe unul dintre agresori. L-am mușcat așa de tare că individul a scos un urlet de m-am speriat și eu. Amândoi s-au retras și apoi au fugit.

O altă scenă s-a petrecut la o excursie proiectată la mormântul sacru al lui Ștefan cel Mare, cu un autocar la Putna. Dirigințele clasei, profesorul Virgil Bogdan (fratele lui Gh. Bogdan-Duică și al lui Catul Bogdan) i-a înscris pe amatori pe o listă.

Atunci unul dintre elevi s-a sculat și a spus:

- Domnule profesor, dacă e trecut Albert Samuel, vă rog să mă ștergeți pe mine și pe încă câțiva de pe listă.

Profesorul a rămas confuz, dar, atunci, a intervenit Emil Ivănescu replicând din banca lui:

- Dacă e șters Albert Samuel, vă rog să mă ștergeți și pe mine!

(Pentru o anume psihologie, adaug că Vona îl suspecta chiar pe cel mai bun prieten al său de antisemitism, căci o dată, adresându-se tatălui său, acesta i-ar fi spus:

- Domnule Samuel, e adevărat că dumneavoastră, evreii, vă duceți la Sinagogă ca să aveți întâlniri de afaceri? Bătrânul ar fi rămas perplex.

- Ei, ce zici de asta? m-a întrebat Vona o jumătate de secol mai târziu.

- Bine, domnule Vona, i-am răspuns eu, dar aici e vorba de o măgărie, de o copilărie, de o impolitețe. E o întrebare provocatoare a unui adolescent.

Interlocutorul meu n-a părut foarte convins că așa se poate scuza gestul celui mai bun prieten al său.

... Dar mai târziu, în închiere, l-am întrebat:

- Ei, și ce mai face Nicușor Petit?

- Ce să facă?... Ne vedem mereu, am rămas foarte atașați. Vine în fiecare an la mine. Acum câteva luni, Nicky Petit era aici, pe fotoliul în care stai acuma dumneata.

Și, cum eu oi fi exprimat oarecare mirare, m-a informat:

- Eu trăiesc foarte izolat aici, în societatea franceză. N-am mai avut un prieten...

Apoi a pus sfârșit la toate:

- Nici n-ai idee ce antisemitism e aici în Franța!

Balada viforului călare pe dragoni sălbaticiți printre coclaurii Asiei

Sclipici de briliante, ireal
Vibrând pe crizanteme-ncoronate,
Extatice garoafe, crini royali,
De nouăzeci și nouă de carate,
Presimt, în fastuoasă revărsare
Și neastâmpăr peste trotuare,
Cum bântuie din cer în văgăuni
Și curg de-a rostogolul pe imperii,
Curg hăituiți călare de-un nebun,
Curg demonii din marile Siberii...

Când îl apucă dracii de la an
La an, gonindu-și mintea-ntunecată,
Pe nouri dă năvală Ginghis-han
Și hăuri asiatice-l îmbată...
Nagaice de omăt înfundă stepe,
Iar hoarde-adânci de tuiuri și otrepe
Smulg ușa Europei din țâțâni
Și curg pe brânci la ceasu-ngrijorării,
Curg mii de-ncălecate căpățâni,
Curg demonii din marile Siberii...

Pedeapsa ne rămâne, să-l întâm/
/pinăm cu groaza groazei pe-mpăratul,
Pe zvăpăiatul altui netărâm,
Vâltori de-a lungul, vrăjmășii de-a latul,
Vârteje vii de vrăji răsăritene,
Vâjăituri și vâlve-aeriene...
Curg buzna, curg de-a valma călăreți
De gheață, - apocaliptici de te sperii,
Curg sălcii bocitoare sub nămeți,
Curg demonii din marile Siberii...

Foindu-și crizanteme pătimașe,
Țări cotropite, degerate-orașe
Cinstesc pe-afurisitul ticălos
Ca pe-o apoteoză-a disperării,
Pe când, măcel în sus, măcel în jos,
Curg demonii din marile Siberii...

Baladă cu rang de invitație de gală într-un plic fragil de alb

Ocazie cu totul specială,
În plic fragil de alb ca Polul Nord,
Ți-aș scrie-o invitație de gală:
„- Din inimă, iubito, fii de-acord
Să mergem joi sau marți de dimineață
În cea mai greu de-nrouată piață!
Vom face rost, cum e sezonu-n floare,
De vise proaspete, legate smoc,
Și,- oricât ne lăudăm cu ziua mare,
De-un pumn de stele, dacă-avem noroc.

La braț, pe la extatice tarabe,
Vom zăbovi, vom face un ocol,
De-aici să târguim, în astrolabe,
Comete dulci, c-un fel de pețiol,
De-acolo, într-o hală de elită,
Oprindu-ne o clipă infinită
Sub fresca paradisiac de-adâncă,

șerban codrin

Să cumpărăm promisiuni din stoc,
Prilej în sutien să-ascundem încă
Un pumn de stele, dacă-avem noroc.

În stânga, pătimașe galantare,
Cu pietre prețioase-oftând la piept,
S-or clătina pe lipsa de picioare
Și ne-or momi c-un ecuson inept,
O față distilând blând universul,
Dar tragic tulburându-l cu reversul...
Împovărați de-atâta gentilețe
Și bunătăți într-un bagaj baroc,
Am da la schimb izvoare de tristețe
Pe-un pumn de stele, dacă-avem noroc...

Apoi, în seara cât mai inimoasă,
Cu vitejie ne-om întoarce-acasă,
Prea încărcăți de daruri și-uluire,
Unde ne-așteaptă în același loc
Un pat încoronat pentru-o-ntâlnire
C-un pumn de stele, dacă-avem noroc !...“

Balada stâlpilor de aur în templul Doamnei Venus

Poeți petrecăreți și pofticioși,
Frecându-vă prin râșniți frenezia,
Iubeți, dar niciodată păcătoși,
Craidoni și pehlivani de-a ghidușia
În Templul Doamnei Venus cu abnegare,
Vă proslăvesc, stâlpi magici de savoare
Ai raiului cu arome de bordel,
Să cadă peste voi, ca o răsplată,
Blestemății cu bahice osteneți,
Din Carul Mare, când lipsește-o roată !

Cu obrații-mbujorați între cercei,
Prin dansul degetelor, curtezana
Un zbor imită, alb, de porumbei
În poala Sfântului Vatsyayana.
Tocmai dormind cu sânul stâng sub șapte
Peceti de fluturi văruiți cu lapte,
Pe celălalt i-l mângâie *Catul*...
E-o floriăreasă-n stânjenei fardată,
De-o tot dezbracă-*Ovidiu* nesătul,
Din Carul Mare, când lipsește-o roată.

Ce-afurisește *Dante* în Infern,
Năbădăios plesnindu-și mii de bice,
Boccaccio glorifică patern,
Fie-i lumina lină și ferice!
Poznașul *Will*, din prea parșivă sete,
Se-mparte-egal între băieți și fete.
Baudelaire frământă o mulțră flu
Și-*Apollinaire*, pe-o lume flagelată,
Răsfată șoldurile-abrașei Lou,
Din Carul Mare, când lipsește-o roată.

Brumar, într-o gară, de rușine,
Iubește-esența lucrului în sine,
Iar *Țărnea*,-n buzunar c-un sutien,
Descântă-o minijupă-nfierbântată,
De se topește osia la tren,
Din Carul Mare, când lipsește-o roată.

Balada celor trei conducători de state comentând același tablou

În spatele obloanelor blindate
Cu-atât e-o întrunire mai presus:
Trei impozanți conducători de state,
Americanu-ntre englez și rus,
Apreciază-acum întâia oară
Un fastuos tablou din cale-afară...
Culorile încântă, scânteiază
În măiestria fără compromis,
Pe când nuanțele avertizează,
Că visu-i artă și-arta e un vis.

„*Well*, asumându-și de minune traiul,
Cu Eva-n mirodenii mai ales,
Miliardaru-Adam confundă raiul
C-un cazino fosforescent, *oh yes!*
Lumini în strălucite panorame,
Las Vegas delirează de reclame,
Imaginând cu frenezie-un cuplu,
Cel mai zburdalnic, de yankei, precis!
Dansează *strip-tease*, dar cu-atât mai suplu,
Când visu-i artă și-arta e un vis!“

„- Adam, of course, după splendoarea pielii
Și patima din ochii fericiți,
Citește *Frankenstein* by Mary Shelley,
Iar Eva, *Sleep and Poetry* by Keats,
De-au poftă,-acum, să se rostogolească
Pe-un brav gazon de iarbă englezească!..

În cer nu scrie «Interzis la plajă!»,
Nici pe pământ «Nudismul interzis»!
Priviți cât calm și-ncredere degajă,
Când visu-i artă și-arta e un vis!“

„- *Net harașo!* Adam sub nădușeală
Și Eva la colhoz, în pielea goală,
N-au casă, masă, ci în ritm frenetic
Îi fugărește-un marș spre paradis!
Li s-a promis un măr, dar sovietic,
Când visu-i artă și-arta e un vis!..“

Fișele unui memorialist

gheorghe grigurcu

„Nu se poate scrie decât în două feluri. Ori ca Shakespeare, ori ca Cehov. Eu, dacă aș fi scriitor, aș scrie ca Shakespeare. Pe voi vă sfătuiesc să scrieți ca Cehov. Puteți alege...“ (Stalin, citat în memoriile lui Ilya Ehrenburg).

„Sunt de acord să întorc pagina comunismului, dar vreau mai întâi să citesc ce se află acolo...“ (Predrag Matvejević).

Micile greșeli catastrofale de comportament prin care se trădează de obicei ipocritul, fisuri prin care se scurg resturile ființei lui destrămate.

Eul cel mai roditor, acela căruia nu i se mai spune eu. Eul căruia, în temeiul creației sale. i se spune Lume.

Cu cât înaintează-n vârstă, generozitatea omului mediocru devine mai falsă, iar a celui superior mai reală.

Limba lucrurilor neînsuflețite e intraducibilă. Dar există totuși.

A purta de la început atâta moarte în tine, încât să nu mori niciodată pe de-a-ntregul.

„Orice poet adevărat este în mod necesar un critic de prim ordin“ (Cioran). După cum un critic adevărat e și el în mod necesar un poet.

Eseistul, medicul, politicianul, diplomatul D. vorbește tot mai mult, dar spune tot mai puțin. E ca și cum ar tăcea.

Există un soi de tăcere limbută, nedemnă. Ca să întrupezi o tăcere autentică trebuie să ai un merit sufletesc.

„În realitate, poctul e-ntotdeauna mic și mai slab decât media în societate. De aceea el simte greul existenței pământeste cu mai mare intensitate, mai puternic decât orice alt om. Căutarea sa este pentru el personal un tipăt“ (Kafka).

Destinul care ajunge să ți se substituie, să figureze-n locul tău...

„Nu va fi inspirat nicidecum parfumul iubirii de cine n-a măturat, o dată măcar, cu obrazul praful tavernei“ (Hafez).

Doar materia ajunge la saturație. Spiritul, niciodată.

Fericirea nu e un rezultat al unor circumstanțe, ci un dat primordial, o vocație. Unii au aptitudinea, alții talentul, alții chiar geniul fericirii. Iar alții, din păcate...

Să fie umorul sarea inteligenței? În orice caz nu a înțelepciunii.

Una din cele mai grele operații cu care s-ar putea confrunta spiritul omenesc: cea de-a despărți suferința de orgoliu.

memorii

„Celui sănătos totul i se pare sănătos“ (proverb rusesc).

„Dacă mai este ceva de salvat este doar deznădejdea mea“ (Nina Berberova).

„Trebuie să se sfășesească odată cu vechea poveste din secolul trecut care spune că în Paradis te plictisești de moarte și că Infernul este plin cu tot felul de oameni interesanți și celebri. În Paradis, Socrate vorbește cu Homer și toată lumea îi poate asculta. În Infern nu sunt decât localuri administrative întunecoase și funcționari respingători“ (Nina Berberova).

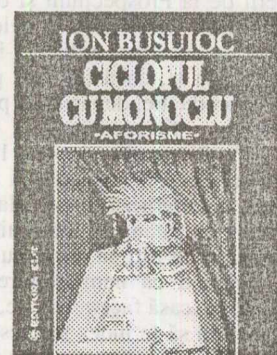
Nimic nu poate fi mai dezamăgitor decât simțământul că ești mai prejos de destinul tău. E ca și cum ai fi nevrednic de părinții, de dascălii, de zeii tăi. Și totuși se întâmplă...

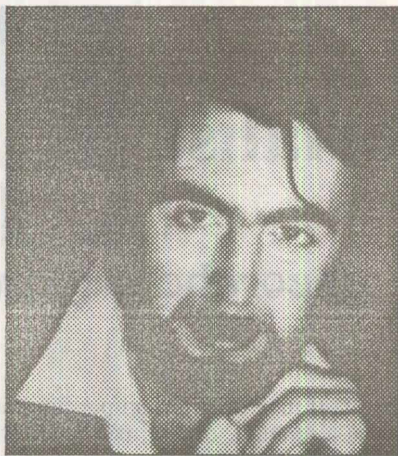
Profunzimea care emană din pura întâmplare e cea mai impresionantă, deoarece pare a nu aparține persoanei, ci de-a dreptul lumii.

1) Izvorul zidit
(Ruxandra Anton),
Editura Cronica

2) Ciclopul cu monoclu
(Ion Busuioc),
Editura Elit

ion Iazu

De ieri la Bocșa Montană, ca să declanșăm campania geologică. În ideea stupidă de a raporta producție-teren și pe luna aprilie. Bune și aceste șapte zile ale mele, adăugate la ale cochepierilor Gligorie și Dima, care au plecat deja. Să dispărem cât mai repede din București, să nu se împiedice ștabii de la sector de noi. Ce caută o întreprindere geologică în București?, se răstoiește Savanta, de câte ori vine vorba de-alde noi, - să se mute în localități de munte, unde e obiectul muncii lor! A prins o ură oarbă împotriva noastră, poate și pentru că avem mari laboratoare de chimie. Și dacă ea nu ne vrea, toți și-au luat mâna de pe noi. Zvonurile cu desființarea, cu împrăștierea la cele cinci IPEG-uri din țară se succed valuri-valuri, ele ne ridică tonusul vital la cele mai înalte cote. Acum vreo săptămână, dintr-o dată se lățește zvonul că Bau-Bau, bântuind prin cartier în

cerneală proaspătă

căutarea unui amplasament pentru cine știe ce piață agro-alimentară, a intrat și pe stradela noastră; cei de la sectorul de partid, care îl însoțeau, o sfcliciseră, probabil îi raportaseră că "platforma geologică a fost lichidată" și acum erau în primejdie de a fi prinși cu minciuna. Mașina cea neagră înainta ușor, Bau-Bau s-a uitat pe partea dreaptă, căci pe stânga n-avea ce să vadă, decât halele CFR, de care nu te poți atinge; a văzut o hardughie pe care scria "Secția Carotaj", a dat din mână: Aha, *Cartonajul!* - și-o fi închipuit că e vorba de vreun atelier de făcut ambalaje, or, primul om al țării nu admite că sunt lucruri pe care nu le știe, prin urmare nu catadicsește să întrebe. Aha, *Cartonajul!* Iar dincolo, a zis, arătând spre clădirea de 12 etaje a Institutului, acolo o să facem un hotel *chefere!* A ordonat colonelului de la volan să întorcă! Au răsuflet ușurați cei de la sector, încă o dată norocul le surăse. Trăgeau nădejde că un an, doi de-acum încolo Șefu' al Mare n-o să mai aducă vorba despre platforma geologică. Scăpaseră ei, și poate chiar o meritau, fiind oameni de comitet, dar asta nu înseamnă că șefii de la Prospectiuni și cei de la Institut și de la IFLGS au voie să se culce pe-o ureche - imediat au să dea ordin să-i alunge pe tereniști de-acilea și, dacă tot sunt pe coclauri, să raporteze producție, depășiri de plan! Șaua pe ei! Cine i-a pus să fie premianți?

Pe 22 aprilie, la ora 14, încă nu-mi terminaseră de pânzat hărțile și de micșorat planurile foto, a trebuit să le iau jilave, aproape că le-am smuls din mâna legătorului, așa că am plecat de la slujbă în ultima clipă, cu mare scârbă în suflet și simțind că nemulțumirea îmi schimonosește chipul. Acasă facem bagaje, inclusiv Andreiu-mic mă ajută să le îndes în rucsac, dându-mi la mână și lucruri de care nu aveam nevoie, pentru că e un inimos. Nici n-am avut timp să mă gândesc de-adevăratelea la plecare, necum să mă pregătesc

Hulubăria

temeinic, îi spun Lidiei. Iar ea: Ne vedem la Slatina, peste o săptămână. Și cu această perspectivă încurajatoare, plasată într-un moment sensibil, plus multe pupicuri de la cei doi, m-am însărsănat și - la gară!

Tren aglomerat, de noapte, un accelerat care ocolește țara, pe la Timișoara, Arad, Oradea, Satu Mare...; oameni pregătiți pentru o lungă călătorie, cei norocoși s-au foit pe banchete, mulți alții, rămași pe coridor, și-au găsit de nevoie un loc pe dușumea și, înainte de Videle, deja dormeau cu toți. Însă pentru mine, o noapte de nesomn, o călătorie sub semnul întunericului și al îngrijorării. În dreapta și-n stânga, geamuri astupate de beznă; doar zbuciumul și zgâlțâielile garniturii îmi sugerau înaintarea printr-un nesfârșit tunel, lipsit de repere, singur făcându-l sacadat al roților îmi întreținea senzația unei deplasări în spațiu; în schimbările lui de tonalitate încercam să ghicesc traversarea râului Vedea pe podul de la Roșiori, a Oltului la Stoicânești, a Jiului, a Motrului..., iar insidioasele împingeri într-o parte sau alta mă făceau să bănuiesc marile curbe ale traseului, la Dăneasa, la Balota, la Tufări... Cu omoaplații lipiți de peretele compartimentului, cu ceafa abia atingând soioasa dantelă a tetierei cfr, eu însumi prins în scoabele îngrijorării.

O campanie în plus, ai zice, pe lângă cele peste douăzeci pe care le am în spinare (era să spun: în picioare!), n-ar mai trebui să mă pună pe jar. Însă voi lucra pentru prima oară în subteran, după ce mă ocupasem doar de cercetări de suprafață; e vorba să luăm la mână minereul din zona Ocna de Fier-Dognecea, pe sortiri și să le spunem celor de la mină cum să direcționeze extracția. Ar fi diferența dintre munca obișnuită a unui medic generalist, (care palpează, cere analize, prescrie rețete...) și participarea lui efectivă, cu bisturiul în mână, la o intervenție chirurgicală de anvergură. Apoi: cum am să mă descurc cu Gligorie, personaj cam apucat, ar zice unii, ins care vorbește de rău pe toată lumea și la rândul-i stârnește adversități și contestări violente? Și culmea: oricât ar părea de ciudat, singur și de bună voie m-am dat pe mâna lui Gligorie, deși aș fi putut să-l evit, să merg în cu totul altă zonă și să-mi menajez nervii. De bună voie, dar și dintr-un fel de ambiție, ca să le dovedesc colegilor că G. este în fond o persoană rezonabilă. Văzând că îi iau mereu partea, își vor fi spus: Amicul face pe filotimul, dar repede o să i se înfunde! Deci un fel de pariu, însă nedeclarat, tacit. Totuși, dacă ar fi doar un zurbagiu și nimic mai mult, n-aș fi admis în raptul capului să fac parte din echipa lui, însă acest Gligorie este un profesionist de excepție, un om cu minte ascuțită și (aici e aici!) cu rezultate impresionante în meserie. Un ins controversat, cum se spune astăzi. Contrariat de imaginea bălțată pe care o lasă, de acest amestec (indigest) de calități ieșite din comun și de hibe care îl fac tuturor dezagreabil. Se laudă tot timpul cu realizările profesionale, iar pe de altă parte se plânge că a fost cu obstinație împiedicat să-și ducă la bun sfârșit mărețele proiecte, ideile sale novatoare. Tocmai aceste aspecte, care ar fi trebuit să-l propulseze spre vârful ierarhiei, au stârnit, de-ar fi să-l crezi, opoziții, obstrucții, ponoase. Respinge sistemul exact oamenii de care s-ar crede că are cea mai mare nevoie?

Aceste încâlcite întrebări, pe care trepidația garniturii le cerne asupra-mi, una după una, una dintr-alta... Apoi: Să fie o fatalitate faptul că orice calitate ieșită din comun se însoțește cu defecte la fel de mari, greu de trecut cu vederea? Nu vreau

să se înțeleagă că mi-e frică de personaj și de conflictele cu el, căci nu-mi fac iluzii, la înghesuială, insurgentul G. va trece peste mine, "fálnic, fără păs", chiar dacă până acum, nevrând să mă sperie, s-a purtat ca un mieluşel.

Trez și chinuit de griji nenumărate, venind din toate părțile și pe care caut să le țin sub control. Dar privindu-i în acest timp pe adormiții din compartiment și de pe coridor; m-am gândit o dată în plus că somnul însuși poate fi un chin nemăsurat, dacă omul nu are posibilitatea să se întindă cât e de lung. Coloana vertebrală e în mare suferință, picioarele se scurg pe podea, tânjind spre locul tihnei; mâinile și ele atârână grele, în neodihnă; corpul pare că s-ar mulțumi să stea cocârjat deasupra genunchilor, însă cel care nu se va împăca nicicum cu picoteala asta soră cu boala este capul - zi-i tighă, zi-i dovleac, zi-i bolovanul lui Sisif, în etern și blestemat dezecilibru, zi-i ghiulea - sau caută alt cuvânt care să atârne greu ca plumbul și să fie instabil precum mercurul - nici o poziție satisfăcătoare n-a fost născocită și nu va fi găsită nici în noaptea asta nemaisfârșită, fie că omului îi cade bărbia în piept, fie că-și dă capul pe spate, cu beregușul gata să plesnească de încordare, sau sprijinit în colț, ținut în palmă, cumpănit pe coate și genunchi - un cap care nu-și află nicicum punctul de sprijin, mai greu parcă decât tot restul corpului, trăgând irezistibil spre podea; iată un om căruia capul îi atârână mai jos de genunchi - o poziție de neînchipuit, dacă n-ai avea-o în fața ochilor, dar care încă nu anulează chinul și nu aduce mult așteptata odihnă. Începi să crezi că acești bieți oameni au adormit nu ca să se odihnească, ci doar ca să nu mai simtă în toată grozăvia sa chinul neodihnei!

Ajung să-mi zic: N-ar fi totuși mai cu minte ca, de cum sosese la Ocna de Fier, să fac o jumătate de pas înapoi, - un fel de "pardon, scuzați, bonsoar", e o confuzie, nu intenționez să mă dau pe mâna dumitale, - iar odată gestul de retragere schițat, să mă mențin în continuare față de Gligorie la o distanță securizantă? Să mă implic doar strictul necesar, cât să nu poată "umple lumea toată" că sunt un ageamiu sau, după caz, un chiuilangiu oarecare? Primul gest chibzuit ar fi mă stabilesc la Bocșa - așa mi-au recomandat cei care au mai lucrat în zonă: Banatul e frumos, dar ia-ți gazdă la Bocșa Montană, e o localitate mai săltată, de fapt un mic burg la șoseaua de Reșița, cochet, salubru, ai gara la doi pași, ai și o piață, magazine, nici într-un caz să nu faci greșeala să te plasezi la Ocna de Fier, un loc oribil, deprimant, un cătun mineresc, băgat în munți, la dracu-n praznic! În primul moment liber, după ce mă voi liniști în privința locuinței, având în vedere că peste vreo săptămână sosesc ai mei, să mă concentrez asupra unei descrieri a lui Gligorie, așa cum mi s-a prezentat el în ziua când l-am acceptat la noi în birou, să sugerez apariția lui mistreată și doar atât (fără nimic din ceea ce transmite simpla lui prezență, nemaivorbind de tensiunea care se naște în mod spontan atunci când se angajază în dispute, pe orice temă). Să bifez subiectul și să trec mai departe, cu conștiința datoriei împlinite, - ca să-mi tihnească această nesperată campanie împreună cu ai mei.

O oră de așteptare în gară la Caransebeș, cu gândul la cazarma din apropiere, unde am făcut convocarea de la sfârșitul studenției (Dealul Ardeonei, lent-majorul Marin Popa din Potcoava, plantonul în schimbul doi...), un oraș care poate tocmai din aceste motive îmi pare atât de îndepărtat...; schimb cursa spre Reșița (tot pe-atunci,

sora mea a ajuns aici prin căsătorie - ce întâmplare penibilă!, după cum s-a văzut mai apoi ...), acolo mai aștept vreo două ore pentru trenul de Bocșa. Cobor la Bocșa Montană, din buimăceală, pur și simplu, așa mai fi putut merge o stație: un început cu stângul? N-am timp de filozofie, mă însărsănez iar (am luat și o parte din lucrurile pe care le-ar fi putut aduce Lidia - dar ea trebuie să aibă grija lui Andrei!), urc în autobuzul local până la IMB, în Vasiova, acolo nu-i găsesc pe geologii de care îmi vorbiseră Gligorie și Sorin, - mă prezint de nevoie la inginerul-șef și mi se oferă provizoriu un pat la camera de oaspeți din Bocșa Română. Mă trambalez acolo cu sarsanalele, o găsesc în vecini pe femeia care are grija apartamentului respectiv, îmi las bagajele, aleg hărțile pentru Ocna de Fier, iau cursa locală înapoi spre Vasiova, printr-o minune prind din fugă miniera spre O.F. - și ajungând acolo, ce văd? Capătul liniei, al văii, al lumii. Câteva clădiri deșelate (secția minieră și colonia aferentă), iar în rest un peisaj jupuit, halde atârând pe versant, impresie dezolantă. Îmi amintesc de *Germinal*, de Borinage, dar și de șantierul Rovinari, de Berbești-Alunu..., de acel ceva aproape rușinos (de mațe scoase): sărăcia și sălbăticia și mutilarea reliefului, cu care se însoțește în mod fatal extracția bogățiilor subsolului.

Colonia propriu-zisă, dincolo de ultima casă a satului, plasată la baza versantului drept al Moraviței: vreo patru căsoaie cu două nivele, cu magazin pentru pâine și băcănie la parter, cu birouri și camere de locuit în spate și la etaj. Nu-l găsesc pe Gligorie, plecat pe teren cu doi însoțitori. Las bilet pentru întâlnire în dimineața următoare. Revenit la camera de oaspeți din Bocșa Română cu miniera care îi aduce pe cei ieșiți din schimbul I, conversez cu convitul ocazional, un ins congestionat, care meru ciu drege glasul sau scuișă. Vorbă răstită, sacadată, hărăită, ochi bulbucăți, verzi-tulburi. Inginer minier, 56 ani, transferat de la Deva, în drum spre Sasca, înjurând situația, replierile din ramură, pe colegi, șefii, ricanând, deschizând și stingând șietirit televizorul, neîn stare să se concentreze. Îmi propune să luăm o sticlă de vin de la colț, îl refuz scurt. Se duce și revine cu comoara îmbuteliată, îl aud dregându-și glasul și mărând din camera lui. Dacă trogloditul ăsta e inginer, atunci eu sunt o eroare.

În dimineața următoare apare la camera oficială Gligorie, îl aștept să dea o fugă la dentistul din Bocșa Română, unde nu rezolvă nimic, apoi luăm locala până la IMB, unde îmi prezintă câțiva inși apatici, la care n-am prea fost atent, pe cât sunt de îngrijorat cu acest început de campanie stresant. Dau semne că n-am plictisit, G. simte starea mea de spirit, propune o recunoaștere geologică în împrejurimi. Ieșim în stradă, însă cu mâinile goale (!?). Văd un atelier gen fierărie, aferent Minierei, îl rog pe fierar să ne împrumute un ciocan pentru vreo două ore. Meșterul pare crucit de idee, zice: N-am dat din mână ciocanul în viața mea. Dar am tactul să-i schimb părerea și pornim la deal.

Față în față cu obiectul muncii noastre și aflați la loc deschis, numai între noi, șeful simte nevoia să ia un ton înalt, mi-l laudă din nou pe Codarcea, marea somitate a zonei și nu numai, reia tema lipsei de maștri, dar deja știu la ce să mă aștept. Nici el nu a avut. De ce nu și l-a luat pe Gr. Popescu? Pe Gr. P., după ce a ieșit la pensie de la Minister, Radu Buzatu (care îl aprecia) l-a trimis la Întreprindere "să formeze oameni", după cum însuși i-a povestit lui Gligorie. Dar n-a format pe nimeni! De ce nu vi l-ați luat maestru? revin eu, ceea ce eu alții nu mi-ar fi la îndemână, dar simt că G. agreează acest stil, ba chiar contează pe întrebările mele directe, ca să-și articuleze discursul. Zice: N-a vrut să formeze pe nimeni. Distant. Mai intra în vorbă de mine, ca să nu se arate prost, însă n-a ieșit decât o singură dată pe teren, după mari discuții. Comod? Sau n-o fi având vocație de pedagog?, întreb. Nu e doar asta, zice Gligorie. Zestrea cea mai mare sunt specialiștii pe care îi lași în urmă. Or, Grepe-ul n-a vrut să transmită experiența sa nimănui. Boicot total, pentru că a fost cândva arestat de acest regim. Eu, ca să-mi verific o teorie: Dacă ar fi

avut vocație, nu s-ar fi putut abține... El: Coriolan Stanca a dat tot ce-a avut el, dar Grepe-ul n-a vrut să dea nimic și-l consider foarte deștept pentru asta. Păi nu e o contradicție? Nu, asta a fost opțiunea lui!

Eu: După minc nu contează așa de mult cine îți este maestru, poate nu ai noroc să ajungi în preajma unui specialist de anvergură sau poți fi în preajma lui și el să nu te accepte, ci mai important este ce model uman îți alegi. La mine e clar, deși totul s-a produs instinctiv, ca de la sine: mi l-am ales ca model pe Cehov. Și mai contează ce anume vrei să dovedești. Alexandru cel Mare a pornit în inegalabila lui aventură din dorința de a-i dovedi lui Filip că e ceva de capul lui, că nu e un neisprăvit. Se mai gândește ceva care a fost mobilul ascuns al atâtor fapte mărețe?

Gligorie aduce vorba despre P.P. Negulescu, îi spun că a fost reeditat de curând, două volume mari - se arată foarte mirat. A citit o ediție din '36, îl desființează pe Hitler cu argumente mai puternice decât tot ce au însălat mai apoi comuniștii. Din cele 25 de puncte ale programului lui Hitler, demonstrează P.P.N., 23 erau belicoase și aberante, dacă nu de-a dreptul criminale! Zic: Și tot nu-mi intră în cap: Sunt serioși nemții ăștia ai dumneavoastră, așa cum pretind și pretindeți? Cum de a avut Hitler posibilitatea să scrie *Mein kampf* în închisoare? Ditamai cărtoiu, nu? Ce temnicheri să fi fost aceia? Închipuiți-vă că marilor capete din închisorile comuniste li s-ar fi îngăduit să scrie, cât de cât... Lui Mircea Vulcănescu, lui Petre Candrea, lui Carandino, lui Bellu Zilber, lui Gh. Brătianu, altor minți luminate...

Mă previne că față de numitul Pusi de la IMB, care s-a oferit să mă ajute în găsirea unei gazde, să iau o atitudine neutră. Bedesistul în chestiune este un arhivar pasionat, a scris o monografie a Bocșei, o alta despre istoricul mineritului în Banat. Cunoaște maghiara și germana. Însă nespecialist, doar liceul. Găsește prin arhive diverse date despre locuri de unde s-a extras minereu, le propune spre cercetare, dar inițiativele lui se soldează cu eșecuri, de unde Pusi a concluzionat că geologii de la Miniera sunt slab pregătiți profesional; a spus asta, s-a aflat și acum e cotat drept făcnit. Ceea ce nu prea e adevărat. Gligorie are nevoie de el, așa că uneori îi trimite la analiză unele probe.

Revenim la Miniera, pornesc cu Pusi prin sat după gazdă, pe la diverse adrese, dar nu rezolvăm nimic. Îi spun, ca omul pățit: Asta e partea cea mai grea a meseriei de geolog - găsitul unei gazde. Reiese că și el e singur într-o casă, dar nu poate primi, îi vine sora de la Reșița, rudele... Îmi spune de o casă rechiziționată de stat, să merg la primărie, însă singur, el nu intră acolo, e certat cu edilii. E în conflict și cu cei de la județana de Cultură, le-a prezentat o lucrare despre minerit, au dat-o cuiva spre stilizare, persoana cere 2000 lei, - de unde?! Pentru monografia localității, biserica ortodoxă nu-i dă documente, poate nici nu le are; aici sunt multe secte, neoprotestanții fac cei mai mulți prozeliti, pentru că se întrajuto-rează. Cum ai spus ceva de vreunul de-al lor, imediat simți că se mișcă oarece în jurul tău, și nu spre bine...

În zori, cu miniera la Ocna de Fier, unde îi găsesc pe cei doi colegi sus, la "hulubărie", cum mi-a venit să-i zic încăperii unde s-au cazat.

La intrarea din spate a uneia dintre clădirile cu două nivele, împingi o ușă cu încuietorea improvizată, urci pe o scară abruptă, scârțâitoare, de scândură depreciată, ajungi/ieși într-un fel de pod - ceea ce și este de fapt: o mansardă ce n-a fost finisată, cu fereastră și lucarnă - iar mai exact un loc de depozitare; se trece în cealaltă cameră, (dinspre platoul unde întorc autobuzele) o încăpere nu prea mare, cu tavanul mansardat și fără alte piese de mobilă decât cele două paturi gen cazarmă, din fier, cu plasă de sârmă, iar la mijloc o masă mare, de cantină muncitorească. Fără sobă! Un reșou în priză și două cratițe așezate direct pe dușumeaua arsă și pătată cu grăsime.

Îi găsesc deci pe cei doi crai-ocnași care, după câteva zile de acomodare, mi se prezintă nu

chiar exuberanți, totuși optimiști, încurajându-se reciproc pentru acest început de campanie insolit. Nu plătesc chirie, nici lumina, iar cișmeaua e jos, în fața intrării, uneori își procură o crâncioară de mâncare de la cantina minci, - astea fiind avantajele financiare, dar principalul câștig stă în aceea că sunt plasați chiar în mijlocul zonei de lucru, având autobuzele minerești la dispoziție; nu-i săcâie nici o gazdă și, în plus, au în folosință exclusivă acest pod unde pot prelucra probele. Își mai pregătesc de-ale gurii și singuri, ca doi tereniști pricepuți la toate. Dima e oarecum surprins că-și poate face norma, chiar fără cei doi zilieri. Gligorie e după câteva nopți în care a citit până la 2-3 dimineața: *Destinul omenirii*, de P.P. Negulescu, o parte din *Contribuția României la războiul din 1916-1918* și ceva din *Correspondența* lui I.C. Brătianu, cărți împrumutate de la Dima, care știe totul despre aceste teme; el însuși are în lectură o carte franceză în ediție de lux, mama lui a învățat la pension după acest exemplar din *Istoria Evului mediu*, Editura Haschette, bogat ilustrată. Sar scânteii în discuția noastră. Bem ceai cald, mâncăm ceva de la cantina minieră, gătit de mântuială, se pare că minerii nu prea intră în sala de mese, dar în acte figurează masă și li se prepară ceva, de formă...

Echipați de teren, ieșim, o luăm la vale, către sat, pe vechiul traseu al mocăniței - a rămas numai terasamentul, zis *ștrec*, probabil un cuvânt nemțesc (dar dacă la școală am făcut rusa...). G. vrea să mă încerce, întrebându-mă ce văd pe versantul estic. Văd, desigur, un sinclinal suspendat, practic o inversiune de relief. Asta îi face o bună impresie, ne vorbește despre exploatarea de suprafață, în cariere și despre cele șapte orizonturi din subteran, cu acces dintr-o galerie principală ce merge de la Ocna de Fier până la Dognecea, pe 12 km lungime. După ce trecem de răserucea de la biserica satului, G. îmi arată, de la distanță dealul Ștroșu (alt nume nemțesc?), cu

cerneală proaspătă

mineru de fier aluvionar; acel zăcământ a fost excavat aproape integral; pe laturi au haldat sterilul, acum aceste halde fac obiectul studiului nostru cu șanțuri și puturi pe care le va proba Dima. Îl ajutam pe D. să separe o probă și îl lăsam într-ale lui, plecând pe halde, spre nord.

Harta zonei miniere este inexactă și incompletă, mă previne Gligorie. Cartam Cristalinul și ne complicăm în microtectonică, spre încântarea lui G., care are bruce revelația că microcritele metamorficului le sugerează pe cele din masivele de sare. Jubilație. La temperaturi ridicate, în adânc, rocile capătă plasticitate, idem sarea. O idee fertilă, îi spun, care trebuie urmărită în toate implicațiile sale! Ați dat lovitură! Continuăm tot așa până ce era să pierd miniera de 15:30.

Revenit la Bocșa Română, măninc din traistă, mă întind și citesc din Canetti, care începe să mă nemulțumească, la asta adăugându-se marile inabilități de traducere. Pe la 6 seara, când s-a mai domolit soarele și s-au adunat oamenii pe-acasă, pornesc în căutarea unei gazde, de data asta pe cont propriu, în stilul meu, trecând încet prin fața porților, estimând condițiile și șansele, intrând în vorbă, cerând recomandări - așa că, după vreo două ore de tatonări de-a lungul a cca. 5 km de sat (în fapt trei sate pe cale de a se uni între ele), tocmai când mă depărtașem bineșor de strada principală, gălesc solicitudine la un domn Boulescu, becher, salariat la Reșița, care deci nu o să stea toată ziua cu ochii pe mine (în cazul lui: cu ochelarii). Îl previn că-mi aștept familia, mă lasă să aleg una dintre cele două camere de la drum și, pentru că sunt de făcut unele transferuri de mobilier, convenim să mă instalez peste trei zile.

La camera de oaspeți mă trezesc singur: inginerul pe puncte va fi plecat spre noul său loc de muncă (la ridicat de pahare...).

Ca și anul trecut, Horia Gârbea, secretarul Asociației Scriitorilor din București, a ales laureatul asociației, impunând o tânără plină de calitate. Săptămâna trecută a putut fi citită în paginile revistei noastre: Iulia T. Stoian - Premiul de debut/ Premiul A.S.B.

Iulia T. Stoian

Mă aflam la Festivalul „Labiș“ de la Suceava. Îmi vorbea poetul Ion Beldeanu. Pe unde mă duc, în jurii, e mereu un poet care se detașează de ceilalți concurenți. Sper să nu-l mai regăsesc de data asta pe listă. Fiindcă, trebuie să recunosc, avem acum un grupaj de versuri remarcabil și nu cred că-i aparține. Ei bine, când am deschis plicurile, stupeoare! Cele mai mari note le obținuse tânărul care-l cam irita pe Ion Beldeanu. Nu mai puteam da înapoi. Noi, cei de la „Luceafărul, când am vrut să-l premiem anul trecut, am fost împiedicați s-o facem chiar de sora lui, care a câpătat Premiul de critică. Așadar, Premiul de poezie la această ediție îl obține Teodor Dună.

Pentru ca un premiu să fie credibil trebuie să dețină o poveste, iar dacă nu o are, ea atunci trebuie inventată. Vă voi spune mica poveste adevărată a acestui premiu!

Azi-noapte, pe la ora două, mi-am luat inima în dinți și mi-am trezit trupul și i-am spus: „uite, măi, mâine o să luăm împreună premiul Fundației Luceafărul. El, când a auzit una ca asta, s-a bucurat așa o secundă-două, dar după-aia a început să tremure grozav de frică. Gura s-a ascuns în spatele dinților și m-a întrebat: „Adică eu va trebui să vorbesc, nu? Să știi că o să tac, n-o să scot nici un sunet!“

Măinile au sărit în ajutorul gurii și-au spus: „noi nu venim cu tine, suntem răcite, avem temperatură 40, nu vezi, suntem mai mult moarte decât vii“. Nici măcar inima nu a fost de partea mea. A zis că dacă o așez la pupitru o să înceapă să bată-n piept ca un picamer și că îmi va iesi din piept

Când mă retrag de la sediul revistei, seara, pe la orele 18, o întâlnesc pe Calea Victoriei, însoțită de Mariana Criș, laureata noastră de anul trecut. Aleargă spre o sală de teatru sau spre alta, de cinema. E medic de profesie, însă artele au cucerit-o definitiv. Are atâtea informații în domeniul lor, că te complexează. Realizează interviuri cu artiști români și străini, traduce cu dezinvoltură și susține rubrica „Arta filmului“ în revista noastră. Premiul pentru publicistică i se cuvine, așadar, Irinei Budeanu.

Pasiunea și ardoarea

Zilele acestea am intrat într-o poveste fascinantă. Cea a Familiei Popescu, a regretatului poet Cristian Popescu. Și pentru că sunt bântuită de personajele lui, îi mulțumesc acum Familiei Tupan, care m-a adoptat de mai bine de doi ani. Adică scriitorului, romancierului și dramaturgului Marius Tupan, revistei „Luceafărul“ pe care o conduce și colaboratorilor care trudesesc la binele acestei familii alcătuită din cuvinte vii, puternice, fremătând de emoție și cunoaștere. Am bucuria să scriu în această revistă cronică de film și ce poate fi mai plăcut decât să te „joci“ cu imaginile! Un posibil răspuns l-am găsit tot într-un film al regizorului Fatih Akim: un puști care abia își deschidea ochii asupra lumii de celuloid îl întrebă pe marele regizor: „Există ceva mai important decât filmul?“ Și regizorul îi șoptește la ureche: „Da. Pasiunea și ardoarea cu care trebuie să-ți trăiești viața“.

Irina Budeanu

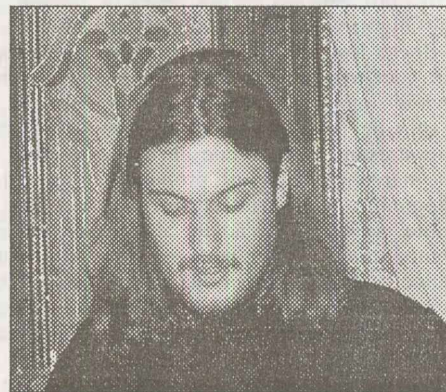
Încă o dată îi mulțumesc omului de litere Marius Tupan pentru acest premiu. Un dar care mă obligă la o mai atentă și responsabilă așezare a ideilor în pagina vie.

Povestea unui premiu

chiar acolo și-o să țopăie prin Casa Vernescu ca o turbată și iar o să-mi fie rușine cu ea.

Eu îi zic trupului: „stai, măi, luăm premiul și fugim doar noi doi la mare, la munte, în Noua Zeelandă, vom înota prin bancurile de pești-banană, în Caraibe“. Dar el nu mai înțelegea nimic. Tremura de frică, de-i jucau oasele sub piele. Repeta mereu: „noi nu putem să ieșim în lume, noi nu merităm nici un premiu, ne e frică, ne e frică să mergem la microfon, să vorbim, să zâmbim, să aplaudăm“.

Îi dau telefon domului Tupan. Îi spun totul. Îi spun că nu se cuvine să vin fără corp tocmai la Casa Vernescu. Îi povestesc cum a intrat antropofobia în oasele mele, cum mâinile mele au căzut în patima spaimei, cum mă amenință inima c-o să fugă după primul om care-i va ieși în cale. Domnul Tupan îmi spune: „Mie îmi spui? Hai, dă-le-ncoace! vorbesc eu cu ele“. Și-

teodor dună

mi dau pe rând la telefon mâinile și gura. Inima a zis că nu vorbește cu nimeni și s-a vârat sub pat să n-o pot prinde.

Ce-am auzit din discuția lor a fost atât: „nu, domne“, lui Dună nu-i dăm nimic, premiul vi-l dăm vouă, mâinilor, asta - Dună - nu știe nimic, nu înțelege nimic, voi faceți toate paralele, pe el nu dă nimeni nimic, voi o să luați premiul, nu el“.

Măinilor mele le dedic și eu acest premiu și mâinile mele sper că se vor dedica acestui premiu și nu-l vor dezamăgi încurcându-și degetele ca un măcăciș deasupra paginii albe.

E mezina trupei noastre. Vocea ei e încă în schimbare, dar rigoarea de a-și organiza discursul, siguranța cu care mușcă prada, ca și febrilitatea cu care citește ultimele apariții editoriale rămân constante. Pentru un redactor la Editura „Humanitas“ aceste calități sunt indispensabile îndeletnicirii sale. Astăzi am văzut-o la față pentru prima oară, chiar dacă locuiește în București. Acum o descoperiți și dumneavoastră în postura laureatei pentru Critică. Prin urmare, Alexandra Maria Rusu.

Vă mulțumesc pentru acest premiu. Mă bucur că am debutat în „Luceafărul“, pentru că atunci când ești foarte tânăr ai nevoie de istorie. Am luat un premiu de debut în critică... Criticii literari, se spune, sunt o tagmă limbută și cam nerușinată. Sunt perfect de acord. Dar, cum și copiii din flori sunt cei mai frumoși, cei mai deștepți, și pe critici trebuie să învățăm să-i iubim, pentru că sunt tot ai noștri, adică ai literaturii. Acest premiu e o asemenea dovadă de dragoste - pentru că și generația mea, cu toate că uneori și-i refuză, are nevoie de critici care s-o priceapă.

**alexandra-maria
rusu**

În scris și-n viață are un unor irezistibil. Am debutat-o la 22 de ani, vârstă la care au apărut la noi Ion Stanomir, Bogdan Alexandru Stănescu și mulți alții. De atunci ne-a onorat cu intermitențe. O regăsim la diverse pagini ale revistei noastre, dar, îndeosebi, la „Cartea străină“. Când se află în străinătate, ne trimite corespondențe. Totuși, stă prea mult în afara țării. Pentru a fi siguri că va deveni o colaboratoare permanentă, o vom consemna la graniță, mai ales atunci când are de gând s-o tullească în Austria. Tot un Premiu pentru critică a primit și Maria Irod.

maria irod

Premiul pe care-l primesc acum îmi produce o mare bucurie, pe de-o parte fiindcă este prima distincție de acest fel din viața mea, iar pe de altă parte pentru că vine din partea Fundației Luceafărul, de a cărei revistă eu sunt foarte legată. Aici am debutat, iar de patru ani am privilegiul de a fi colaborator permanent.

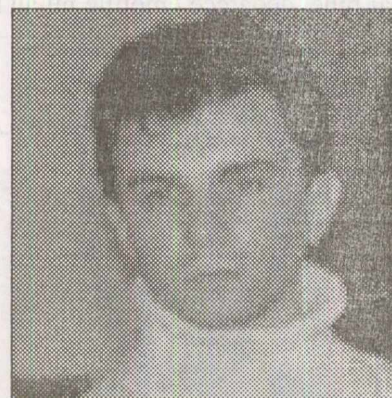
Prozatorul Marius Tupan, care conduce cu deosebită pricepere revista, a avut încredere în mine, așa cum de-a lungul timpului a avut încredere în mulți alți tineri necunoscuți pe care i-a lansat. Nu e puțin lucru să-ți dea cineva o asemenea șansă. Dacă reușești să te afirmi depinde numai de tine, dar la primul pas ai nevoie de încrederea unui nume consacrat. Pentru această încredere îi sunt foarte recunoscătoare lui Marius Tupan.

La revista „Luceafărul“ am avut libertatea să scriu despre lucrurile care mă interesează, așa cum cred eu de cuviință. „Luceafărul“ a fost pentru mine un atelier în care am făcut experiențe și m-am perfecționat, constrânsă doar de nivelul revistei și al celorlalți colaboratori, cu care trebuia să țin pasul. Mi-am exersat intuiția în genul foarte dificil și de mare responsabilitate al criticii de întâmpinare. De asemenea, am avut ocazia să-mi clarific mie însămi propriile idei despre literatură și să-mi găsesc, după mai multe încercări, metoda optimă de lucru. În eseurile mai largi am încercat să-mi sprijin impresiile subiective pe un fundament teoretic, limpezindu-mi, cum spuneam, gândurile pe care trebuia să le fac inteligibile publicului cititor. Nu în ultimul rând, colaborarea la „Luceafărul“ mi-a permis să funcționez, după puterile mele, ca un mediator între culturi, prezentând cititorilor români autori și evenimente culturale din lumea germanofonă. Trag nădejdea că le-am stărnit, măcar puțin, curiozitatea pentru aceste lucruri nu foarte cunoscute.

Iau premiul de astăzi ca pe un semn bun, ca pe o dovadă că eforturile mele au fost remarcate. Totodată, el este și o încurajare. Sper să fiu în continuare la înălțimea așteptărilor pe care le presupune acest premiu.

Își moștenește tatăl, cum veți descoperi că și alți laureați de azi sunt contaminați de părinți, autori importanți în literatura română. În dreptul lui se pot scrie cu îndreptățire: poet, prozator, eseist, traducător. Într-un an al romanului, povestirile sale sunt considerate de distinsa doamnă Irina Mavrodin „sculptoare, extraordinare“. Este preparator al Universității „Ovidius“ din Constanța și redactor la revista „Tomis“ din același oraș. Opțiunea noastră pentru prozatorul Mădălin Roșioru sper că nu va dezamăgi.

...Mulțumirile mele se îndreaptă în două direcții: sunt recunoscător Fundației „Luceafărul“ pentru gestul de a-mi fi premiat volumul de debut, **LIBER SUPERBUS, povestiri inedite din Războiul Civil**, apărut la „Cartea Românească“, în colecția „Noua generație“, intervenind tranșant cu o judecată de valoare acolo unde eu însuși, deși practicant al publicisticii literare de ceva vreme la revista „Tomis“ din Constanța, inclusiv în ipostaza asumării actului critic, mă simțeam cu mâinile legate, din motive

mădălin roșioru

lesne de înțeles: confruntarea cu o carte extrem de personală, ce se vrea înainte de toate autentică, întrucât e ivită în urma încercărilor din ce în ce mai exasperate de a mă vindeca de adolescență și de fierbințelile ei, ecartelată între smerenie și superbie, între formulele narative consacrate (pe care însă am ales să le reiau, de regulă, în răspăr) și experimentul imprevizibil, poate gratuit. Bănuiesc că nu întâmplător debutul meu în revista „Luceafărul“, acum câțiva ani, s-a produs cu unul din textele ce aveau să intre în componența acestui volum. De asemenea, sunt recunoscător doamnei Mădălina Ghiu, coordonatoarea colecției „Noua Generație“ de la „Cartea Românească“, ce a întruchipat, pentru mine și sunt convins că și pentru mulți alții, lectorul de carte ideal - deși e drept că, în calitate de debutant, nu prea am termen de comparație! (râsete) Cam atât !...

Premiile Fundației Luceafărul

Strălucită studentă la Facultatea de Limbi și Literaturi Străine, Secția Engleză, unde a fost oprită la catedră, originară din Brașov, are propensiuni spre teoria literaturii și o cultură greu de bănuț la o asemenea vârstă. Scrie cu persuasiune și înțelegere despre scriitorii români și străini. Are harul traducerii. Suntem încântați că o avem colaboratoare permanentă. Poate nu ne va lăsa cu ochii în soare și va continua să ne umple pagina a cincea Arina Lungu, premiata la secțiunea Critică literară.

În primul rând aș vrea să mulțumesc revistei „Luceafărul” și domnului Marius Tupan pentru încrederea pe care mi-au acordat-o în momentul în care eram o proaspătă absolventă fără prea mare experiență în domeniul publicisticii. Trebuie să recunosc că, atunci când am ieșit prima oară pe poarta redacției cu un vraf de cărți și cu gândul că trebuie să realizez o recenzie care urmează să fie publicată, mă simțeam ca înaintea unui examen dificil. Iar ideea de a găsi o scuză plauzibilă pentru a evita o astfel de confruntare era cât se poate de atrăgătoare. Din fericire, domnul Tupan a fost extrem de tranșant în ceea ce privește termenul-limită și astfel am descoperit regula numărul 1 în jurnalism și anume că, în condiții de stres se lucrează cel mai bine, deoarece emoțiile nu au timp

să se manifeste.

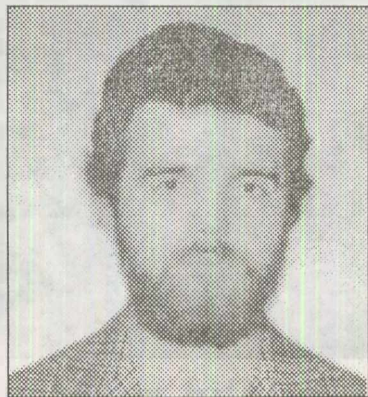
Nu pot să spun că între timp această senzație a dispărut complet. Întâlnirea cu un volum nou este tot timpul o mare provocare. A scrie despre literatură este o misiune delicată tocmai pentru că presupune o fuziune între spiritul creatorului și cel al cititorului, fuziune care uneori se produce doar parțial sau în anumite cazuri nu se produce deloc. Literatura română contemporană pune la rândul său probleme specifice de context, de integrare tardivă în circuitul valorilor europene. Pe de altă parte, presupune cel puțin un avantaj, faptul că orizontul cultural al autorului este unul familiar, apropiat nu numai în spațiu, ci și în timp.

Ideea că aș putea oricând întâlni „autorul real” al textului pe care tocmai îl

arina lungu

comentez m-a făcut adesea să caut mai multe argumente pentru a-mi susține opiniile. Dacă în mod tradițional relația critic-autor nu este una dintre cele mai armonioase, din motive dintre cele mai diverse, eu personal sper să am șansa de a comenta cât mai multe texte valoroase, spre deliciul tuturor cititorilor și spre netezirea asperităților dintre aceste două categorii aflate veșnic în stare de război.

adrian g. romila

Al doilea colaborator pe care-l văd azi pentru prima oară vine de la Piatra Neamț. Dacă nu mă înșel, e doctorand. Certitudini am însă în ceea ce privește alegerea cărților. Obişnuiește să le comenteze pe acelea care-l solicită intens: cele semnate de Eliade, Culiănu, Pleșu, Liiceanu, Patapieviți și alții de același calibru. Face o critică constructivă, stabilind diverse conexiuni în istoria civilizației. Își cheltuiește cam toate economiile pentru a avea în biblioteca personală capodopere. Suntem siguri că am făcut o alegere bună atunci când i-am acordat Premiul de critică lui Adrian G. Romila.

Un risc. Alocuțiune la un premiu

Aș începe prin a spune că sunt un simplu debutant, prezent, e adevărat, de câțiva ani, în câteva reviste literare cu cronici și eseuri, dar fără a trece, cel puțin deocamdată, de stadiul acesta. Sunt doctorand în Antropologie, am multe proiecte pe care sper să le pot publica odată, dar nu știu dacă împrejurările mele de viață vor face ca, undeva, cândva, să se poată întâmpla asta. Cred că scrisul e activitatea în care mă simt cel mai bine, însă nu e de-ajuns doar să scrii, ca să exiști ca scriitor. Există o gramadă de alți factori care asigură, azi, o ontologie literară, dacă pot s-o numesc astfel, dincolo de substanța pură a scrisului tău: banii, editurile care să te promoveze, culoarul prin care să te faci auzit.

Am beneficiat și beneficiaz în continuare de autentice amicitii literare, de oameni care mi-au acordat credit și pe care sper să nu-i dezamăgesc, dar îi avertizez că și-au asumat un risc: acela de a lansa oameni ca mine, tineri promițători, cărora nu le pot prevedea, însă, evoluția ulterioară. Ei nu știu dacă voi deveni, mai târziu, autor de carte sau, mai rău, dacă merit cu adevărat să devin. Altfel spus, cei asemenea lor nu știu dacă cei ca mine se vor

lupta să devină precum parizianul Marcel sau vor rămâne ca Oblomov, prizonieri într-o gubernie iremediabil provincială, la toate nivelurile. În situația aceasta... riscantă se află, de pildă, poetul Adrian Alui Gheorghe și acum, de față, domnul Marius Tupan.

Știm cu toții că în post-modernitate, eră a globalizării, a extinderii vertiginoase a ariei diversității culturale și a disoluției conceptului de „autor”, rămâi în lumea literară doar dacă scoți pe piață un produs estetic bun. El trebuie să răzbată prin zgomotul asurzitor al celorlalte, foarte multe, dar uneori medii sau chiar slabe. Cu alte cuvinte, în prezent, mai mult ca oricând, rămâi, culturalicește, în măsura în care ești, cu adevărat.

Mă număr printre colaboratorii permanenți ai „Luceafărului” doar de aproximativ un an și iată, directorul revistei îmi acordă un premiu, onorându-mă, încurajându-mă, dar și obligându-mă la responsabilități. Căci asta e un premiu literar acordat la începuturile activității, nu atât o bucurie personală, o răsplătă a unui proaspăt efort auctorial, cât o invitație la consacrare. Mulțumesc domnului Tupan pentru încrederea reprezentată de acest premiu și cel puțin eu mă aștept să nu-l dezamăgesc.

SPONSORI:

ROMEXTERRA BANK

**Casa de Economii și
Consemnațiuni,**

Banca Comercială Română

**S.C. Queen
Investments Inc. S.R.L.**
(Director general
Chanan Schiffer),

Restaurantul Casa Vernescu
(Director Simha Weiss)

Cu ocazia decernării Premiilor Fundației Luceafărul s-au lansat și cărțile lui Marius Tupan, **Rhizoma** și **Preventoriul**, prezentate de Horia Gârbea și Gabriel Rusu.

Laurențiu Ulici îl prețuia în mod deosebit. Avea și de ce. E unul din cei mai mari poeți contemporani, dar, pentru că e componentul promoției '70, nu-i îndeajuns de studiat. Păcat. Criticii ar putea descoperi sub bonomia și firea sa enigmatică, un autor profund, grav, solemn, religios, care stârnește interesul ori de câte ori se exprimă editorial. Același Laurențiu Ulici obișnuia să-l ia alături în călătorii. N-au avut împreună doar clipe faste, ci și un accident grav. Laureatul nostru a fost doar ușor rănit, numai pentru că, în seara precedentă, participase la o lansare a subsemnatului. Ca să vedeți ce zonă de protecție asigură arta!

Luceafărul, spiritul locului și dialogul

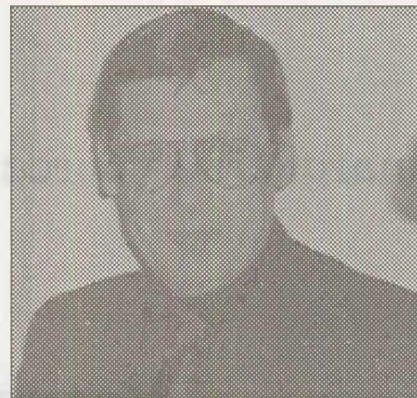
Revista care m-a onorat azi cu premiul ei a fost multă vreme pentru mine, și nu doar pentru mine, este și azi chiar măsura prezenței mele literare printre tinerii autori. În seriile vechi ale „Luceafărului”, nu am publicat prea mult, dar după '89, în noua ei alcătuire, cu o altă linie ideatică, sincronă metamorfozelor sociale promovate cu maturitate, cu o altă structurare a articolelor, poeziilor, prozelor, imprimate ferm de regretatul Lăurențiu Ulici, am fost mai prezent, cred.

Era, de altfel, o echipă redacțională foarte înrudită opțiunilor mele, un Luceafăr strălucitor de talente tinere, cu emisii de prețioasă lumină inefabilă, un spot literar energic, care nu neglija nici lecția de clasicitate a unor contemporani, dar le oferea multor nevărstnici prilejul de a se face remarcăți pe scena literelor. La revista „Luceafărul” de după '89, regăseam vechi prieteni, colegi de scris, unii din orașul „Echinoxului”, Uricaru, Prelipceanu, pe Agopian, mai apoi pe Ioan Es. Pop, dar mai ales pe tenacele prozator Marius Tupan.

Ulici a fost acel om minunat, cum ni-l amintim cu toții, dispus, în orice parte a țării, în orice anotimp, la orice

oră, să te întâlnească pe tine, debutant timid sau semiuitat autor dependent de capriciile forurilor locale, să te asculte atent și să-ți spună dacă și cât prețuiesc visul, proiectul și munca ta de scriitor.

„Luceafărul” lui Ulici și Tupan îmi cereau implicit, publicându-mă, gesturi de solidaritate, neostentative, în fond, cu partea valoroasă a literelor contemporane, cu generația din care fac parte și Ion Mircea, și Dinu Flămând, și Dan Cristea, și Gabriela Adameșteanu, și Grete Tartler și atâtea nume, majoritatea din Capitală. „Luceafărul” mi-a dat posibilitatea mirabilă, ca și „România literară”, de a exista ideal altundeva decât locuiesc, în spațiul fratern al literelor naționale, neprovincial, neconjunctural. Toți recunosc ingeniozitatea, patentul lui Ulici, în „Luceafărul” de azi, priceperea sa de a da formă viabilă unei idei directoare cu miză mare, europenitatea literară cuplată cu valoarea ireductibilă a creativității unui loc. Altfel spus promovarea valorii, indiferent unde s-ar afla autorul, în vastul București, unde apare și vocea stranie a lui Cristian Popescu, susținut cu generozitate de revistă, sau la Craiova lui Chifu, în Clujul lui Ion Mureșan, ori la Timișoara lui Foartă. Este

adrian popescu

meritul celui care coordonează revista azi de a fi fost fidel acestui program, în condiții adesea dramatic de dificile, program și de impunere mai decisă a unei generații, cea șaptezecistă, dar nu prin conflict, cu altele, prin impunerea diferenței specifice. Ulici a fost omul care a avut privirea mereu deschisă spre zarea celor care vin, omul cu atenția acută fixând, identificând, promovând noutate reală, nu pe cea mimată, noutate care înseamnă nu scandal mediatic, originalitate literară. Stilul său uman și critic, exigent dar coagulant, a știut să-i imprime revistei care azi ne-a strâns aici în sărbătoarea încă eminesciană a lunii, demnitate și substanță.

Premiul de excelență „Laurențiu Ulici” a fost înmănat de doamna Mirela Negruțzi, din partea ROMEXTERRA BANK.

**Premiile Fundației
Luceafărul**

Premiile Uniunii Scriitorilor din România

Editorii și scriitorii care au publicat volume de literatură originală (proză, poezie, dramaturgie, critică, istorie și teorie literară, memorialistică, traduceri în și din limba română) sunt rugați să depună câte două exemplare la

Biblioteca Uniunii Scriitorilor din România, Calea Victoriei, nr. 115, Sector 1, București, până la 30 martie 2005. Un juriu ales de Consiliul U.S.R. va acorda premiile literare pentru cărțile apărute în anul 2004.

ConsiliulUSR

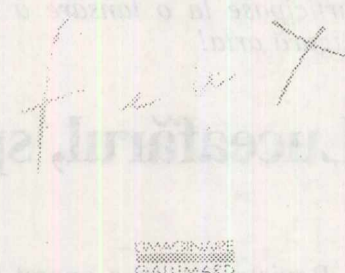
Vineri, 25 februarie, de la ora 10 se va desfășura ședința ConsiliuluiUSR având ca scop aprobarea bugetului pe anul 2005 și alegerea juriuluiUSR pentru premiarea volumelor apărute în anul 2004.

Conferință Națională

Comitetul Director al Uniunii Scriitorilor a stabilit desfășurarea Conferinței Naționale a Scriitorilor în ziua de vineri, 25 februarie, ora 12. Locul de desfășurare va fi stabilit ulterior. Ordinea de zi cuprinde un singur punct: discutarea modificărilor propuse și aprobarea noului statut alUSR. La conferință participă membrii ConsiliuluiUSR și delegații aleși de ședințele filialelor și secțiilor. Lista delegaților va putea fi consultată pe site-ul ASB.

marguerite yourcenar:

MARGUERITE YOURCENAR

Patrocle și destinul

Feux este un ciclu de proze poetice inspirate de tema iubirii, care alternează cu scurte notații asupra pasiunii amoroase.

*Scris în 1935, volumul din care face parte și **Patrocle sau destinul** are ca sursă pasiunea Margueritei Yourcenar (1903-1987) pentru scriitorul și editorul André Fraigneau. Biografia recentă scrisă de Josyane Savigneau aduce numeroase revelații referitoare la viața mult mai pasionată și pasionantă decât se știa a scriitoarei franceze. În capitolul Imposibila pasiune, André Fraigneau însuși se destăinuie: „Știi că **Feux** este rezultatul eșecului ei cu mine. Dorea chiar să-mi dedice cartea. Faptul că eram editorul ei făcea lucrul acesta cu neputință. A dedicat-o lui Hermes, pentru ca el să-mi aducă mesajul“.*

Prin intermediul Fedrei, al lui Ahile, al lui Patrocle, al Antigonei ș.a.m.d., scriitoarea glorifică o iubire foarte concretă și în același timp încearcă să o exorcizeze, asociind-o unor pasiuni mai abstracte, dar nu mai puțin intense, ce domină pe alocuri obsesia erotică: justiția, cunoașterea, credința.

O noapte sau mai degrabă o zi indecisă se lăsa peste câmpie: nu s-ar fi putut spune în ce direcție se îndrepta crepusculul. Turnurile semănau cu niște stânci, la poalele munților care semănau cu niște turnuri. Casandra urla pe ziduri pradă oribilei munci de a naște viitorul. Sângele era lipit ca un fard pe obraji de nerecunoscut ai cadavrelor; Elena își picta gura de vampir cu un fard care te ducea cu gândul la sânge. De ani de zile se instalaseră într-un soi de rutină roșie, în care pacea se amesteca cu războiul ca pământul cu apa în fetidele regiuni ale mlaștinilor. Prima generație de eroi care primise războiul ca pe un privilegiu, aproape ca pe o investiție, secerată de carele morții, lăsase locul unui contingent de soldați care-l acceptase ca pe o datorie, apoi îl suportaseră ca pe un sacrificiu. Inventarea tancurilor deschisese mari breșe în aceste corpuri care nu mai existau decât sub formă de metereze; un al treilea val de atacatori se năpusti asupra morții; acești jucători mizând la fiecare lovitură pe maximum de viață căzură în fine ca niște sinucigași loviți de o bilă în centrul careului inimii. Trecuse timpul tandrețelor eroice în care adversarul era reversul sumbru al prietenului. Ifigenia era moartă, împușcată din ordinul lui Agamemnon, dovedită a se fi amestecat în revolta echipajelor din Marea Neagră; Paris fusese desfigurată de explozia unei grenade; Polyxenia tocmai murise de tifos într-un spital din Troia; oceanidele îngenunchiate pe plaje nu mai încercau să îndepărteze muștele albastre de pe cadavrul lui Patrocle. De la moartea acestui prieten care umpluse lumea și în același timp o înlocuise, Ahile nu-și mai părăsise cortul plin de umbre: gol, culcat direct pe pământ, ca și cum ar fi încercat să imite un cadavru, se lăsa ros de vermina amintirilor. Din ce în ce mai mult, moartea îi apărea ca o

sărbătoare de care doar cei mai puri sunt demni: mulți oameni se descompun, puțin mor. Toate particularitățile de care-și amintea gândindu-se la Patrocle: paloarea, umerii rigizi, ușor ridicați, mâinile totdeauna puțin reci, greutatea corpului prăvălindu-se în somn cu o densitate de piatră, căpătau în fine sensul deplin de atribute postume, ca și cum Patrocle n-ar fi fost viu decât o schiță de cadavru. Ura nemărturisită care doarme în adâncul iubirii îl predispucea pe Ahile spre munca sculptorului: îl învidia pe Hector de a fi terminat această capodoperă; el ar fi trebuit însă să smulgă ultimele văluri pe care gândirea, gestul, faptul însuși de a fi în viață le interpunea între ei, ca să-l descopere pe Patrocle în sublima goliciune a morții. În zadar conducătorii troieni puneau să fie anunțate în sunete de goarnă savante lupte corp la corp, dezbrăcate de ingenuitatea primilor ani de război: vădov de acest tovarăș care merita să-i fie dușman, Ahile nu mai ucidea, ca să nu-i stârnească lui Patrocle rivali pe lumea cealaltă.

Din când în când răsunau strigăte; umbre cu căști treceau pe zidul roșu: de când Ahile se închidea în acest mort, cei vii i se arătau arar și doar sub formă de fantome. O umiditate trădătoare urca din solul gol; pasul armatelor în marș făcea să se cutremure cortul; țărâșii se mișcau în pământul care nu mai făcea priză; cele două tabere împăcate luptau cu fluviul devorator de oameni. Palid, Ahile intră în slava aceasta de sfârșit de lume. Departe de a vedea în cei vii pe debili salvați ai unei mării a morții mereu amenințătoare, morții i se păreau acum înecați de potopul imund al celor vii. Contra apei mișcătoare, agitate, informe, Ahile apăra pietrele și cimentul care servese să se facă morminte. Când incendiul coborât din pădurile de pe Ida ajunse până în port și începu să lingă pântecul navelor, Ahile, contra trunchiurilor, a catargelor, a pân-

zelor nerușinat de fragile, ținu partea focului, care nu se teme să îmbrățișeze morții pe patul de lemn al rugurilor... Seminții ciudate năvăleau din Asia asemenea fluviilor: cuprins de nebunia lui Ajax, Ahile măcelări aceste vite fără măcar să recunoască în ele contururi omeneste. Îi trimitea lui Patrocle turme destinate vânătorilor de pe lumea cealaltă. Apărură Amazoanele; o inundație de săni acoperi colinele fluviului; armata fremătă la acest miros de blănuri goale. Pentru Ahile, toată viața lui, femeile reprezentaseră partea instinctivă a nenorocirii, cea a cărei formă n-o alesese el, pe care trebuia s-o suporte, neputând s-o accepte. Îi reproșa mamei lui a-l fi făcut un metis la mijloc de drum între zeu și om, luându-i astfel jumătate din meritul pe care-l au oamenii de a se face zei.

Îi purta ranchiună că-l scăldase în copilărie în apele Styxului ca să-l imunizeze împotriva fricii, ca și cum eroismul n-ar consta în a fi vulnerabil. Era supărat pe fiicele lui Lycomedes că nu recunoscuseră în travestiul lui contrariul unei deghizări. Nu-i ierta lui Brizeis umilința de a-l fi iubit. Spada i se înfipse în acea gelatină roz, tăie nodurile gordiene ale viscerelor; femeile urlau născând moartea prin creștăturile rănilor și se împiedicau ca niște cai de coridă în despletirea propriilor măruntaie. Penthesilea se desprinsese din această grămadă de femei oprite în loc, sămbure dur al unui fruct golit. Își coborâse viziera ca să nu se înduioșeze nimeni privind-o ochii: ea singură îndrăzneala să renunțe la viclenia de a fi fără voaluri. Înzăuată, cu casca pe cap, mascată cu aur, această Furie minerală nu păstra uman decât părul și vocea, dar părul îi era de aur și în acea voce pură tot aurul suna. Fusese singura dintre camaradele ei care conștientise să-i fie tăiat sânul, dar această mutilare abia dacă era perceptibilă pe pieptul zeiței.

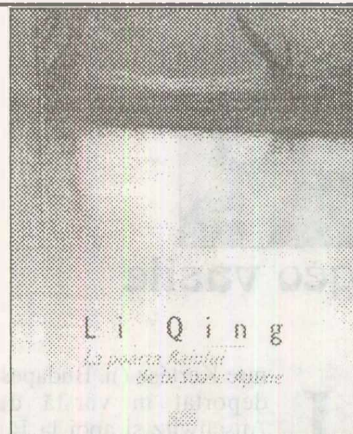
Moartele fură târâte de păr în afara arenei; soldații se înșiruiră, transformând câmpul de bătălie în arenă de turnir, împingându-l pe Ahile în centrul unui cerc în care omorul era pentru el singura soluție. Pe acest decor de culoare kaki, feldgrau, albastru orizont, armura Amazoanei își schimba forma odată cu secolele și culoarea după proiectoare. Cu această slavă care făcea din fiecare mișcare un pas de dans, lupta corp la corp devenea turnir, apoi balet rus. Ahile avansa, apoi se retrăgea, legat de acest metal care conținea o hostie, cotropit de iubirea care se găsește în adâncul urii.

Își azvârlă cu toată forța spada, ca pentru a rupe o vrajă, fisură subțirea platoșe care interpunea între acea femeie și el nu se știe ce pur soldat. Penthesilea căzu ca și cum ar fi cedat, incapabilă să reziste acestui viol de fier. Alergară infirmierele; se auzi pârâitul mitralierei de luat vederi; mâini nerăbdătoare jupeau cadavrul de aur. În locul feței, viziera ridicată descoperi o mască cu ochii orbi, pe care sărutările n-o mai tulburau. Ahile hohotea de plâns, susținând capul acesteii victime demnă să fie un prieten. Era singura ființă din lume care semăna cu Patrocle.

Prezentare și traducere de
Simona Cioculescu

li qing:

La Poarta Raiului de la Soare-Apune

Sosisem o dată cu vântul

Sosisem o dată cu vântul
în căutarea iubirii
o iubirea mea
ea cine-i, unde-ar putea fi?

O adusesem
- iubirea ce o pierdusem pe aripile vântului!
până acolo unde timpul se surpă
și oasele se rup!

(se-aud sunete din spatele cortinei)
de cununie gata? vrei să te
însoțești cu mine?
vreau!
vai, vreau

Cassia

peste cassii roiuri de albine
fluturi zburând le înconjoară trunchiul.

înfloresc de-a lungul râului cassii
cassii în floare pe dealuri

polenul lor e dens și greu
e o povară pe aripi de albine

eu sunt ca albinele
îmbătat de mirosuri

în Guilin acuma
îmbătat mă simt
de pace și plăcere!

Luna în Guilin

Câte luni apar în Guilin?
luna pe cer

luna din râu
luna din ochi
luna din munți

pe cer alunecă trei
luni ce se scufundă
în râurile Li, Taohua și Xiangsi
în ape trei luni luminează
cu conturul munților
Chuanshan, Gifeng, Taoyun...
(va vină să credeți? zece luni sunt
în Guilin!
una mai mândră decât alta)

luna alunecând pe bolta cerului
luna tremurând în ape
luna din munți rotundă oglindă
luna ce diferă de la ochi la ochi

dacă privești spre răsărit
- luna plină
dacă privești înainte
- luna nouă
dacă privești spre apus
- luna în ultimul pătrar

m-opresc pe podul cu nume de floare
ea mă privește
întocmai cum eu o sorb din ochi:
cu încântarea inimii din inima ei

Ochii cetății Guilin

lacul Shan și lacul Rong
aochii frumoasei Guilin
preaplini de dorințe aprinse
- ochi acoperiți de lacrimi cristaline
plini de mistere
- ochi clipocind ca lumina stelelor
atunci când e-ndrăgostită
- ochi umbroși iluminați de licurici
când se potolește vântul în liniștea nopții spuzite de rouă
mă gândesc s-o iau spre casă
dar chiar în clipa aceea
ochii ei devin mai îmbietori

La poarta Raiului de la Soare-Apune

E-aici, atât de aproape -
câte zile-mi trebuie s-ajung până la el?
câte luni?
și câți ani?

Respectând cu strictețe doctrina
zburând direct înspre Raiul de la Soare-Apune
de cât timp ai avea nevoie pentru a străbate
lungul drum împânzit de grele-ncercări?
- ci viața-i cumplit descurtă!

Traducere din limba franceză de
Joan Flora

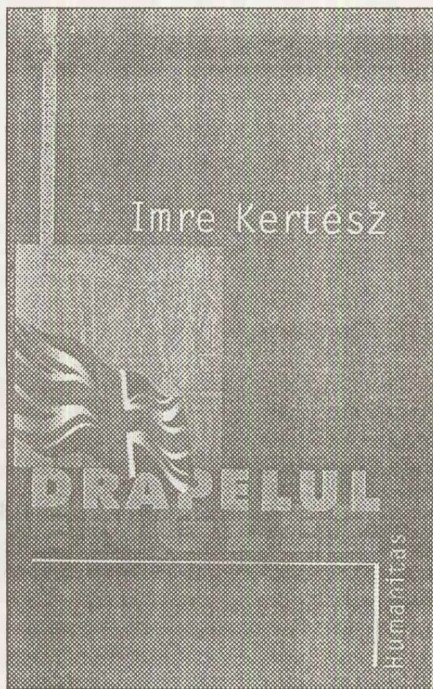
literatura lumii

geo vasile

Era catastrofei în trei ipostaze

I mre Kertész (n. Budapesta, 1929) este deportat în vârstă de 14 ani la Auschwitz și apoi la Buchenwald, de unde va ieși în 1945. Tânăr jurnalist, nu rezistă în fața dogmatismului comunist al ziarului la care lucra. Din 1953 va trăi ca traducător din limba germană. Cel mai cunoscut roman al său, **Fără destin**, avea să apară în 1975. Este povestea unui adolescent, evreu ungar, ingenu și nevinovat, despre lagărul de concentrare. Urmează, izvorâte din același filon al celor "fără destin", romanele **Eșecul** (1988) și **Kadiș pentru copilul nenăscut** (1990). Alte scrieri, nuvele, povestiri, eseuri și jurnale, împlinesc o carieră literară distinsă în anul 2002 cu Premiul Nobel pentru literatură: "pentru o operă scriitoricească în care (se) afirmă fragilitatea experienței individualului față-n față cu capriciile barbare ale istoriei".

Drapelul englez (Humanitas, 2004, 182 p.) este genericul sub care Anamaria Pop traduce în spiritul aceiași altitudini stilistice a originalului, trei nuvele menite a fi un *memento* a ceea ce Imre Kertész numește "era catastrofei", adică a războiului, a comunismului, a reprimării revoluției maghiare din 1956.

În **Drapelul englez** naratorul se teleporțează în anii tânărului jurnalist care a fost și care-l cunoscuse pe scriitorul maghiar Ernő Szep, supraviețuitor a patru ani de ghetou și muncă silnică, târându-și restul de zile prin cafenele și prezentându-se printr-o formulă absolut radicală și eroică: "Am fost Ernő Szep". Tânărul presimte că n-are cum să nu parcurgă același traseu, de la inocența și jovialitatea modernistă printre ruinele războiului, la pierderea oricărei speranțe și legitimități existențiale și profesionale, urmare a comunizării individului, a personalității acestuia. Fapt e că naratorul își vede destrămată familia, fie în închisori, străinătate sau în moarte, fie pauperizată sau acomodată oportunist (pierdută adică) sub

comandamentele liderilor "crei catastrofei". De unde și sarcasmul lui Imre Kertész, ironia acidă, satira moravurilor și abuzurilor, a climatului sinistru de cenzură politică și delațune, specific penitenciarului extins la dimensiunile întregii țări.

Ținându-se în viață doar cu lecturi și muzică, tânărul jurnalist, cu cât va fugi mai tare din fața absurdului, cu atât se va confrunta mai abilit cu *realitatea* catastrofei. altfel spus, cortina de fier: "între formulare și existență, cortina de fier care se înalță între povestitor și auditoriul său, cortina de fier se înalță între două persoane, iar în final, impenetrabila cortina de fier care se înalță între un individ și sinele său, între un individ și propria viață". În toiul demonstrațiilor din 1956, pe fundalul devastat al orașului, apare un jeep cu radiatorul acoperit complet cu un drapel englez. Mulțimea aplaudă drapelul - simbol al unei țări libere -, dar și pe acel diplomat care de fapt părăsea Budapesta, salutând în cele din urmă, din viteza automobilului, printr-un gest al mâinii înmănușate scoase pe geam. Așadar, toate speranțele fiind nule, pe urmele lui Ernő Szep, naratorului nu-i mai rămâne decât să spună: am fost Imre Kertész. Singura creație posibilă este autonegarea.

Nuvela **Căutătorul de urme**, datată 1975-1998, debutează printr-o discuție între amfitrion și *trinitis*. Climatul de confruntare, aparent politicoasă și plicticoasă, enunță aluziv unele chestiuni de mult petrecute, estompate de-acum de trecerea timpului. Cititorul este solicitat simultan, așa cum vom vedea, pe mai multe piste: investigația psihologică, demersul epic-descriptiv ce evoluează brusc spre un climat parabolic-fantastic, ingredientul polițist de nuanță kaskiană.

Destinația sau localitatea pe care emisarul însetat de certitudini urma s-o atingă, revadă, inspecteze, are darul să-l surprindă și să-l dezarmeze, mai ales când pe poarta de intrare se putea citi: "Fiecăruia, ce i se cuvine". Dar, *coup de théâtre*, de pe colina unde ajunge vede că totul în jur nu mai era decât un câmp părăsit, toate urmele fuseseră șterse impecabil. Pierduse partida prin absența *dușmanului*. Copleșit de sentimentul neverosimilității, este gata să creadă că are idei fixe, că nu este cel ce pare a fi. Misiunea lui este sortită eșecului, de vreme ce toate dovezile, cu excepția dovezii proprii victii, fuseseră spulberate de evidență. Adică de acel pavilion cu o sală de expoziție, o ambianță de exponate bizare. La care se adaugă hanul acela modernissim plin de clienți, un fel de turiști de-ai casei, de fapt niște străini stingheri, împinși ca și el de nevoia reîntoarcerii, a reîntâlnirii cu coșmarurile, sperând ca și el că într-o zi le vor înțelege. Hotărâtoare însă va fi întâlnirea cu misterioasa femeie cu voalță de doliu după tatăl, fratele și logodnicul său, care i se prezintă în același stil ambiguu-parabolic al dialogurilor de pe întreg parcursul nuvelei. Supraviețuind morții celor dragi, pietrificată în durerea ei, insufletită doar de focul mistuitor al privirii, doamna cu voalță îl imploră să-și probeze intransigența.

Numai că totul pare să se coalizeze împotriva misiunii lui. Descurajarea în fața dispariției dovezilor îi declanșează o veritabilă halucinație: sub înfățișarea unui tânăr cu mustață comică, bucle și bărbăți, i se pare că-l recunoaște pe însuși excentricul și sfântul Albrecht Dürer de Ajtos, zugravul alertelor și

cunoscutelor imagini apocaliptice. Așa se face că imaginarul emisarului vizualizează și re trăiește realul ca pe o vale a plângerii, o vâltoare universală, o devălmășie a destinului colectiv strivind viața indivizilor. Toți se supun legilor tumultului, capitulând și blestemând dinaintea fatalității oarbe, prinși în orgia suferinței colective. Iat-o însă înaintând pe frumoasa și invocata regină a speranței, înfruntând focul încruciașat al pasiunii autoflagelanților, enigmatică și intangibilă, dându-se apoteotic și totodată lunatic, ațăfător, fatal. Era mitul confecționat și totodată victima mitului, masca libertății sponsorizate de despotismul însuși.

Revenindu-și din viziunea acestor scene escatologice, trimisul își continuă drumul de-a lungul unui peisaj entropic, dezolant și incinerat de soare, prevestitor parcă al sinuciderii de la hotel a doamnei cu voalță de doliu, de care află din ziarul răsfoit în gară. Nici învingător, nici învins, emisarul a înțeles: doar jertfa și revelația vor aboli catastrofa.

În **Proces verbal** revine filonul biografic din prima nuvelă. Fapt e că traducătorul în limba maghiară a unor autori austrieci este invitat la Viena pentru un sejur de contact și plăcere. În ajunul călătoriei ajunge la concluzia că visul urât și durerea de măsea care-l chinuie nu sunt altceva decât o penalizare pentru relația execrabilă cu sine însuși, pentru lipsa iubirii în general. Se decide totuși să plece, acceptând să suporte cheltuielile (economisesc 4.000 de șilingi dintr-o precedentă călătorie), convins că banii îi vor fi decontați la Viena. Încă pradă acelor otrăvuri tainice ale infanțității, între care și nevroza călătoriei, vârstnicul cărturar își

cartea străină

face o mie de probleme, pune mereu răul înainte, stămind parcă amănuntele cele mai banale să-și arate reversul ostil.

Sufletul de artist și de copil narcisist al omului cu principii ("Într-o lume imorală este imoral inclusiv dacă ești moral") se expune unui contact virulent cu realitatea, alta decât rafinatele digresiuni și meditații spumoase introduse monologic în țesutul epic. De data aceasta realitatea ia chipul vameșului ce-i conștientă valoarea pe care călătorul *naiv* o declară (chiar dacă nu sincer) și pașaportul. Încăpățânându-se să uite hărțuirea cinic dozată de poliția feroviară, cărturarul citește din **Jurnalul unui geniu**. Dali, căci despre el este vorba, îl enervează și mai rău când îl acuză pe Nietzsche că a avut *slăbiciunea* să înnebunească. Or, susține naratorul, singura faptă onestă și consecventă a gânditorului german a fost chiar nebunia sa, spre deosebire de luciditatea genialului imoralist Dali, cu care și-a asigurat *diareea de aur*.

În aceeași cheie etică, justițiară și pamphletară sunt vituperate fărâdelegile comunismului maghiar, sub incidența cărora eroul nostru s-a aflat decenii la rând, prizonier dresat și rănit, chiar dacă nu mortal, marcat ireversibil de semnele haine ale autoritarismului. Vameșul, de fapt, prin simpla lui atitudine, îl obligase să mintă. Episod de care își amintește brusc: îl mai trăise cu trei ani în urmă, în planul ficțiunii, György Köves, protagonist și *alter ego* al scriitorului în romanul **Eșecul**. Viața, așadar, imită creația. Întors de la graniță și constrâns să ia trenul înapoi, spre Budapesta, "prizonierul" nu-și mai dorește nimic altceva decât o floare pe mormânt pusă de un vameș, în semn de iertare. Damnați ca el nu puteau spera mai mult.

Don Quijote împlinește 400 de ani

ion crețu

În urmă cu ceva vreme, Clubul Norvegian al Cărții a întocmit un top 100 al celor mai mari cărți ale omenirii din toate timpurile. Personal, mă dau în vânt după asemenea clasificări, în ciuda slabei lor credibilități și a marilor diferențe de la țară la țară, de la an la an etc. Faptul că un club occidental se găsește la originea unui atare top sau breasla literară românească are puțină importanță, în ceea ce mă privește. Aceste topuri îmi plac fiindcă ele sunt foarte mobile, uneori până la comic. Îmi amintesc faptul că mai acum zece ani (?) numeroși literaturari nu ezitau să numească romanul lui Mateiu Caragiale **Craii de Curtea Veche** drept cel mai bun roman al literaturii române. Este drept, cei care dădeau **Craii** câștigători erau aproape fără excepție tineri și într-o asemenea opțiune se citea, dincolo de o declarație estetică și o anumită atitudine de frondă față de *establishment*. Foarte recent, **România literară** publica un top al celor mai mari poeți români din toate vremurile. În genere, opțiunile, cu toate diferențele inerente, de la interviu la interviu, erau convergente. Dar nu poți să nu zâmbești constatând că printre primii zece poeți naționali cineva introdusese numele lui... Sadoveanu. Oricât s-ar argumenta faptul că în Sadoveanu găsești tot atâta poezie, dacă nu mai mult, decât la o antologie de poeți, îți vine greu să nu te întrebi, îngrijorat, îngrijorat și umilit, cum de ți-a scăpat faptul că Sadoveanu a publicat la viața lui și oarec volume de versuri - de care tu, iată, nu ai habar.

Revenind la topul Clubului Norvegian al Cărții, mi s-a părut curios că pe locul întâi figurează un autor de care n-am auzit în viața mea. Mai mult, el este un nigerian, Chinua Achebe, născut în 1930. Recunosc, nu mă consider tocmai un spirit enciclopedic în materie de literatură, dar nici chiar un ignorant nu mă consider. Pe locul doi figura însă un autor față de care am toată stima, Hans Christian Andersen, a cărui poveste, **Micuța sirenă**, face, în opinia mea, cât toți **Luceferii** din lume. Mai la vale găsim alte multe nume respectabile, unele adevărate instituții, ca Jane Austen, Balzac, Becket, Boccaccio, Borges, Emily Brönte, Camus... și, atenție, Paul Celan! În dreptul căruia figurează, ca țară de origine, România (ce-i drept, cu bară, Franța). Este primul clasament în care întâlnesc la loc de cinste un autor român. Oricât ți-ar tresări tricoulul pe piept de mândrie nu poți să nu te întrebi, cu teamă, privind cu suspiciune în jur, dacă lucrurile or fi stând chiar așa. Dar asta este o altă poveste. Același top plasează **Don Quijote** pe locul întâi printre cele mai mari cărți ale omenirii.

Don Quijote, veritabilă carte a cărților, cu cele 126 capitole ale sale și cele aproape 1000 de pagini, împlinește anul 400 de ani de viață. Cervantes a început să-și scrie capodopera la sfârșitul anilor 1500. **Quijote** a ieșit de sub tipar la 20 decembrie 1604 și a fost pus în vânzare la 16 ianuarie 2005. Avem puține lucruri personale de adăugat la subiectul în discuție. Pe acest roman - **Don Quijote** este cartea cea mai publicată și mai tradusă după Biblie - s-au clădit numeroase cariere universitare și literare. Suficient, poate, să-i amintim pe Unamuno, pe Borges, pe Nabokov...

Născut la Alcalá de Henares, nu departe de Madrid, unde are un monument mai impunător decât Hotelul Ritz, s-a scolarit în mai multe colegii ieziute, a fost, printre altele, soldat - rănit la Lepanto - diplomat (probabil, spion, spun gurile rele), valet, călugăr etc. Potrivit tradiției, Cervantes și Shakespeare au murit în aceeași zi, de Sfântul Gheorghe, în 1616. În fapt, suntem asigurați, ei s-au prăpădit la o săptămână distanță. În anumite părți ale Spaniei, potrivit tradiției, în ziua de Sfântul Gheorghe femeile oferă o carte iubitu-

Guvernul spaniol va cheltui 20 de milioane de dolari, plus alți 20 de milioane în scutiri de taxe acordate oamenilor de afaceri care participă la evenimentele ce vor avea loc în Spania, Europa și America, evenimente dedicate celebrării a 400 de ani de la publicarea romanului Don Quijote.

lui, iar el ei îi un trandafir. Cineva susținea, cu umorul de rigoare, că **Don Quijote** împărtășește soarta marilor capodopere ale omenirii, pe care foarte puțini le-au citit, dar din care se citează în mod copios. În orice caz, merită să amintim două anecdote care depun mărturie despre succesul lui **Don Quijote** în vremea lui. Una ne plasează în atmosfera sumbră de la curtea lui Filip. Într-o bună zi, împăratul aude, șocat, pe cineva râzând. „Acest om, mormăie el încruntându-se, fie este nebun, fie îl citește **Don Quijote**!” Cealaltă legendă, mai degrabă adevăr, spune că romanul s-a bucurat de o asemenea succes încât Cervantes a scris și o a doua parte, publicată zece ani mai târziu. Edițiile moderne le includ pe ambele între aceleași coperte fără să facă prea mare caz de intervalul de timp care le desparte.

Aș vrea să pot spune ceva despre influența lui Cervantes asupra literelor române sau măcar despre ecoul lui în sufletul literaturii române. Din păcate, nu am asemenea date. Știu însă că William Faulkner îl citea în fiecare an, că fostul prim-ministru Felipe Gonzales îl răsfoia zilnic. Un anume expert recomandă să-l citim de trei ori înainte de a muri, în vreme ce altul ne invidiază dacă nu l-am deschis, încă, niciodată.

Trebuie menționat că în anul 2005, în Spania și în lume, se vor organiza nu mai puțin de 2005 manifestări dedicate celebrării celor patru secole de la nașterea capodoperei lui Cervantes: congrese,

meditații
contemporane

întruniri, conferințe, simpozioane, expoziții etc. construite pe tema **Don Quijote**. Ca o pildă de eveniment montat în cadrul acestui an aniversar menționăm un concert ce va avea loc la Teatro Auditorio Buero Vallejo din Guadalajara, din Spania. Elementul principal de atracție al acestui concert dat de The New Orleans Jazz Band îl constituie prezența la clarinet a celebrului cineast american Woody Allen. De asemenea, este de amintit prima dintre numeroasele expoziții închinată lui **Don Quijote**, deschisă începând din 31 ianuarie la Palacio del Infantado din Guadalajara, care va adăposti peste 200 de piese - între acestea cărți, tablouri, arme, documente, ceramică, sculpturi, mobilă etc. puse la dispoziție de varii instituții și colecții particulare.

Seria evenimentelor închinată comemorării lui **Don Quijote** a început însă încă de anul trecut, când Principele Felipe de Burbon și Mario Vargas Llosa, pentru a menționa doar un singur moment, au participat la o lectură publică din **Don Quijote** în cadrul Academiei Real de la Madrid etc.

Nu putem decât să ne dorim ca și scriitorii români să se bucure de o asemenea atenție, dacă nu în străinătate, cel puțin la ei acasă.

PS. *Sine ira et studio*

*Îi mulțumesc lui Stelian Tăbăraș pentru serviciul (fie el și involuntar!) pe care mi-l face: în „Luceafărul”, numărul 43, din 24 noiembrie 2004, pag. 2, el rezumă, conștiincios, pe o jumătate de pagină, un articol al meu apărut la 28 mai 2003, în aceeași publicație, pag. 18, sub titlul **Lili Marleen - sau de ce devine vântul furtună**. Respectivul articol atrăsese atenția lui Alexandru George care, la 18 iunie, același an, reia subiectul într-o manieră polemică într-un fel de scrisoare deschisă intitulată **Un cântec cu foarte multe cântece**.*

Că Stelian Tăbăraș nu mă citește este treaba domniei sale, faptul însă că-l ignoră pe distinsul critic și prozator Alexandru George mă face să cred că ceea ce se spune despre publicistul român („nu se citește decât pe sine”) este cum nu se poate mai adevărat. Nădăjduim, totuși, să avem mai mare noroc pe lângă cititorul obișnuit! Pe Stelian Tăbăraș îl asigur, cu toată modestia, că și alte articole ale mele sunt demne de concizia condeiului său.

Poezii în capodopere

alese și traduse de grete tartler

Kostas Karyotakis (1896-1928)

Noblețe

Să-ți faci din durere o harpă
Să devii o privighetoare
Să devii ca o floare.
Când anii amari se adună
Să-ți faci din durere o harpă
Ce tragedia-ți înstrună.
Rana să nu ți-o acoperi
Decât cu-ale rozelor ramuri.
Ți-am dat cu plăcere chiar mirt
Și-afionul pentru balsamuri.
Rana să nu ți-o acoperi,
Sângele fie-ți porfirul.

Zeilor spune: „zdrobiți-mă!”
Dedesubt întinde potirul.
Zilele îți disprețuiește.
Dacă devin panegiric.
Zeilor spune „zdrobiți-mă!”
Dar când spui asta, zâmbește.
Să-ți faci din durere o harpă
Însă buzele-ți proaspete pară
Și buzele rănii, arzând.
Într-o zi în zori, într-o seară
Să-ți faci din durere o harpă
Zâmbește și lasă-te frânt.

alina boboc

Un spectacol în tramvai (I)

Încadrându-se în genul de teatru neconvențional, spectacolul **Un tramvai numit Popescu** are drept spațiu de manifestare chiar un tramvai, al cărui interior a fost, desigur, adaptat actului artistic. Pentru mai buna înțelegere a acestui demers, prezentăm câteva explicații ale regizorului Gavriil Pinte: „**Un tramvai numit Popescu** este un spectacol comunitar, itinerant, neconvențional, experimental, alternativ... Este o producție a Teatrului Național Radiofonic, realizată de Societatea Română de Radiodifuziune, în parteneriat cu ArCuB și cu sprijinul R. A. T. B. Se joacă într-un tramvai care circulă duminică, pe diferite trasee (anunțate din timp), prin București, începând de la ora 15. În primele duminici, îmbarcarea și debarcarea publicului-călător se face la stația Sfântu Gheorghe, la kilometrul zero al României. *Tramvaiul...* e ca un aparat de radio care circulă prin oraș, în timp ce difuzează, din mers, un spectacol de teatru. Acesta face parte din strategia de promovare a Teatrului Național Radiofonic, strategie care și-a propus să iasă din formula obișnuită a difuzării spectacolelor exclusiv pe calea undelor.

Scenariul *dramatizează* texte din toate cărțile poetului Cristian Popescu, publicate antum (**Familia Popescu, Cuvânt înainte, Arta Popescu**), texte publicate postum, precum și texte inedite la care am avut acces, manuscrise aflate în posesia *Fundației Popescu*. Sunt texte cu puternice

elemente teatrale, au personaje, replici, acțiune, umor, mult umor și... poezie. Nu au însă structură dramatică. Scenariul meu încearcă să facă și asta, să le confere o astfel de dimensiune. Nu este o piesă obișnuită, o piesă realist-psihologică. Este teatru poetic.

Acest spectacol s-a născut din prietenia mea cu Cristian Popescu. Din dragoste pentru scrierile lui. Și pentru că *poemul s-a săturat de proasta veșnicie a textului. Poemul aproape că nu mai suportă să aibă cititori. El își dorește prieteni. Visul poemului e de a fi o discuție la crâșmă, la un pahar de vin, cu amicii*. Dar, mai ales, pentru că îmi spunea de multe ori să ne luăm un aparat de filmat, să urcăm în tramvaie și să facem poeme direct pe oameni. Toată viața, el și-a dorit ultimul tip de tramvai 26, să-și plimbe cu el duminica Familia Popescu, să-i vadă toți vecinii când vor trece prin cartier. Poemele lui Cristi mi-au cerut să le plimb cu *Tramvaiul*.

Dificultatea cea mai importantă a fost legată de mijloacele de expresie adecvate spațiului special al tramvaiului aflat în mișcare, în trafic și de un limbaj teatral specific. Nu prea există în România mijloace de expresie actoricești adecvate artistic spațiilor deschise, neconvenționale. Multe spectacole văzute de mine pe străzi, prin parcuri, arătau jalnic (ca să mă exprim elegant), niște încropeli. Mă refer numai la cele văzute de mine. Și așa s-a discreditat, la noi, ideea de teatru de stradă, de exemplu. Revin la mijloacele de expresie actoricești... Ele au trebuit inventate, experimentate, adaptate etc. Pentru că tramvaiul obligă la un teatru brut (cum îi spunea Peter Brook), teatru de tip popular.

Popular, nu populist. Vital... Am repetat câteva săptămâni într-un tramvai în depou, apoi în trafic.

Am mai lucrat spectacole neconvenționale, dar se jucau pe scenă. Nici unul nu era atât de neconvențional. Nu știu dacă ar trebui realizat și pe o scenă. Eu l-am conceput și l-am lucrat în tramvai pentru că acolo cred că e locul lui. Acum are o logică, o convenție de joc improprie unei săli de spectacol. Actorii au fost fascinați de ideea spectacolului, de opera lui Cristian Popescu, de biografia lui de poet. Au aderat la proiect fără false probleme, cu o bucurie mai rar întâlnită în sălile confortabile de teatru. Și au lucrat foarte mult, cu o plăcere nebună și, lucru foarte important, fără inflamații *artistice* de doi

thalia

lei... Sunt extrem de bine motivați să producă un eveniment cultural cu adevărat alternativ... Alternativ întâi de toate în structura sa internă.

Sprijinul venit din partea R. A. T. B. a fost esențial în realizarea proiectului. Implicarea, de multe ori salvatoare, a domnului inginer Marian Bratu, a fost mai mult decât benefică. Muncitorii din depourile în care am repetat au luat lucrurile ca pe-o sărbătoare... laică, fără false depuneri culturale și, din această pricină, le-a fost mai simplu să între într-o *convenție de joc* inedită. Tuturor le mulțumesc frumos. Spectacolul este o inedită și frumoasă provocare. Da, se va interacționa, dar până la limita contactului fizic și a schimbului de replici cu publicul-călător. Comunicare mi se pare că e altceva decât punerea spectatorului în disconfort, într-o situație penibilă în care nu știe ce să facă. Comunicarea trebuie realizată la alt nivel decât cel epidermic. Spectacolul va provoca inerții culturale, la nivelul actorilor, dar mai cu seamă la nivelul receptării, al spectatorilor - din tramvai sau de pe străzile pe unde va trece *un tramvai numit Popescu*“.

Este incredibil, dar adevărat! Marele regizor Francis Ford Coppola a fost săptămâna trecută la București. Și nu doar în trecere, el a petrecut mai bine de o săptămână, atât în urbea noastră centrală, cât și la Bacău și Piatra-Neamț, fiind însoțit de nepoata sa, Giancarla. La București a fost spectator la Teatrul de Comedie, unde s-a amuzat vizionând muzicalul *Chirița of Bârzoieni*, după Vasile Alecsandri, în regia Iarinei Demian. Se pare că i-a plăcut spectacolul - ne întrebăm ce a înțeles din versurile lui Alecsandri - , pentru că a fost văzut la restaurantul Jariștea, în compania Iarinei Demian și a fiului ei, actorul Tudor Chirilă. Dar cea mai substanțială întâlnire s-a petrecut la Universitatea Națională de Artă Teatrală și Cinematografică, unde s-a întâlnit cu studenții Facultăților de Teatru și Film și a vizionat trei filme românești - *Filantropica* lui Nae Caranfil și două

Incognito la București

irina budeanu

o față cu un an mai mică, prima pe care am sărutat-o. Pentru a trece un examen la școală, m-am folosit de o lucrare de o sută de pagini scrisă de fratele meu despre Hemingway. Anul următor, fata a predat o lucrare de trei ori mai mare despre Marcel Proust, numai că aceasta era scrisă chiar de ea. A ajuns să studieze la Harvard, și-a dat doctoratul cu o teză despre sanserită și l-a cunoscut astfel pe Eliade, la Chicago. După ce a citit scenariul meu, mi-a spus că ar trebui să-l citească pe Eliade, un mare savant român - a povestit Coppola. Puțini știu că marele regizor de film a studiat mai întâi teatrul. De aceea, pentru el lucrul cu actorii este cel mai important. „Scenariul și interpretarea actoricească sunt elementele de bază ale unui film“ - a fost de părere Coppola, cel care a câștigat primul Oscar în 1971, pentru scenariul filmului *Patton*. Faima i-au adus-o *Nașul* (1972) și *Nașul Parcea a II-a* (1974). Ambele au câștigat premii ale Academiei Americane la categoria cel mai bun film, *Nașul Parcea a II-a* fiind prima continuare din istoria Oscarurilor care să fi obținut acest premiu. În pauza dintre cele două filme, a regizat *The Conversation*, care a intrat în cinematografe în 1974 și care a fost, de asemenea, nominalizat la categoria cel mai bun film. Prin urmare, Francis Ford Coppola este singurul regizor de la Hollywood care a avut două filme lansate în același an nominalizate concomitent la premiul pentru cel mai bun film. Cu toate acestea, regizorul în vârstă de 65 de ani nu are o părere prea bună despre Hollywood. „Din fericire, acum nu mai trebuie să fac film pentru a-mi câștiga

existența. Trăiesc din vin, turism și editarea de reviste. Dacă ar fi să mai fac vreodată un film, va fi doar de plăcere. Iar, dacă ar fi să aleg între un film cu un impact mare și un film apreciat de critică și de un public mai restrâns, aș alege a doua variantă. Trăim o perioadă dificilă în industria cinematografică. Șase companii precum Fox, Paramount, Disney și Sony controlează producția și distribuția de film. Dacă vrei să faci un proiect de anvergură, trebuie să închei un contract cu una dintre ele. Asta înseamnă că îți vor impune anumite actori și anumite scene. Aceste companii vor de fapt același film. Așa se explică moda continuărilor. Un film nou ar însemna un risc“ - a spus Coppola. Dar care au fost motivele venirii sale în România? „M-am săturat să fiu celebru, să mă întâmpine televiziunea când vin să vorbesc cu studenții. Vreau să învăț. Atâta tot. Vreau să aflu adevărul despre mine și să mă redescoper ca artist după nouă ani de pauză. De-asta am venit în România“. O lecție de modestie și bun-simț, venită din partea unui profesionist desăvârșit, pe care nu știu câți dintre regizorii noștri și-au însușit-o!

Cine știe, poate Coppola va veni într-o bună zi la noi să facă un film - al cărui scenariu să fie inspirat de o navelă sau un roman al lui Mircea Eliade - cu actori români.

arta filmului

scurt-metraje: **București-Wien 8:15**, în regia lui Cătălin Mitulescu și **Grigore și Marieta**, în regia lui Cătălin Cocris. Destins, foarte bine dispus, Coppola a dialogat timp de două ore cu studenții, vădit emoționați de prezența celui care a realizat capodoperele cinematografice *Patton*, *Nașul* și *Apocalypse Now*. Regia de film și de teatru, lucrul cu actorii, noile tehnologii în cinematografie și filmul est-european, au fost câteva dintre subiectele care au ținut încordată atenția asistenței. Deși nu a mai făcut film de mai bine de nouă ani, el lucrează de multă vreme la scenariul unei producții de anvergură, ocazie cu care a ajuns să-l citească pe Mircea Eliade. „Am vrut să văd țara natală a acestui gânditor. Am ajuns la opera lui Eliade din dragoste. Totul a început cu un sărut. Pe când aveam 17 ani m-am îndrăgostit de

mariana ploae-hanganu

Obiectivismul abstract

mărturisit - în raționalismul cartezian. După cum se știe și raționalismul vehiculează ideea limbii convenționale, arbitrară, ca și a existenței în paralel a codului lingvistic cu cel matematic. O teorie lingvistică bazată pe spiritul precis al unităților nu va fi niciodată interesată de relația dintre un semn și realitate, ci de relația dintre un semn și alt semn, amândouă din interiorul unui sistem închis. Punctul slab al teoriei chomskiene, dar și al celei saussuriene, vizibil pentru oricine se inițiază în cunoașterea lor, este acela de a vedea în ce măsură un sistem de norme imutabile - fie că se cheamă el limbă sau competență - se conformează cu realitatea. Fiind o grupare de forme normative, sistemul lingvistic astfel conceput constituie un fapt obiectiv, extern oricărei conștiințe individuale și independent de ea. Acesta contrazice intenția declarată de a prezenta limba ca un sistem de norme doar pentru conștiința individuală și doar pentru punctul ei de vedere subiectiv. Sistemul sincronizat prezentat nu se echivalează cu nici un moment efectiv din procesul istoric al limbii. Dimpotrivă, el se reduce, în cazul fiecărui curent, doar la o abstractizare produsă de poziția epistemologică a cercetătorului. Dar, ceea ce este important pentru conștiința subiectivă a vorbitorului nu este forma lingvistică, ca semnal stabil și mereu egal cu el însuși, ci forma lingvistică ca semn variabil și flexibil, caracteristică care îi permite să apară într-un anumit context și să fie adecvată contextului situațional, fie din punct de vedere fonologic, morfo-sintactic sau semantic. Trebuie precizată distincția pe care socio-lingvistica o face între semnal și semn. În orice act de decodificare, importantă este nu atât recunoașterea formei utilizate, cât mai ales înțelegerea ei într-un context precis și a semnificației ei într-un enunț particular. Astfel, în timp ce semnul este înțeles, semnalul este identificat. Semnalul este o entitate care, opusă semnului, are un context imutabil și astfel nu poate substitui, nici reflecta nimic, pentru că nu aparține domeniului ideologic. Sistemul lingvistic, așa cum

este el definit de cele două școli, rezultă dintr-o analiză abstractă care izolează elementele de unitățile reale ale vorbirii. Cum s-a ajuns la această situație? În spatele puternicului reducționism la un sistem de norme imutabile se află procedee practice elaborate pentru studiul limbilor moarte care s-au păstrat în documente scrise. În acest mod, abordarea filologică de la începutul secolului al XIX-lea este determinantă pentru aprecierea oricărei gândiri teoretice contemporane. De la primele studii asupra textelor scrise în hindî sau greacă veche, care trimit la secolul al IV-lea î.H., teoria limbajului și-a elaborat metoda de studiu și categoriile, lucrând cu inscripții, texte pe monumente antice, pietre funerare etc., - toate devenite monogururi moarte. Cel mai vechi tratat asupra limbajului din India este o interpretare a cuvintelor din **Rigveda** care nu mai erau înțelese. Obiectivul principal al studiilor lingvistice dezvoltate în Alexandria, în timpul perioadei elenistice, era explicarea în amănunt a textelor poetilor antici, în special a lui Homer. Această concepție asupra limbii ca un sistem izolat, închis și monologic, rupt de orice context, corespunde înțelegerii pasive pe care filologii și sacerdoții au avut-o de-a lungul secolelor despre o limbă scrisă și dispărută de mult. Structuralismul și generativismul au apărut pe fundalul acestei moșteniri; la rândul lor, ele au creat fiecare cu propria concepție, un sistem al cărui obiect de studiu era conceput ca stabil și uniform, dar rupt de realitatea socială. Obiectivismul abstract al celor două curente nu face decât să lipsească studiul limbii de adevărata ei coordonată, cea a uzului.

conexiunea semnelor

puțin patru puncte fundamentale de apropiere: primul, limba este un sistem stabil, imutabil de forme lingvistice supuse unei norme, oferită conștiinței individuale, având pentru ea un caracter peremptoriu, al doilea, legile limbii sunt în mod esențial legi lingvistice, specifice, care stabilesc legături între semnele lingvistice în interiorul unui sistem închis. Al treilea punct de apropiere între structuraliști și generatiști este că, pentru ambele curente, legăturile lingvistice specifice sunt independente de orice valori ideologice; în sfârșit, a patra asemănare este că ambele consideră actele individuale de vorbire simple variații fortuite sau chiar deformări ale formelor normative, deși tocmai aceste acte individuale de vorbire explică schimbarea istorică a formelor lingvistice. Asemănările dintre cele două metodologii lingvistice au permis așezarea lor sub eticheta obiectivismului abstract, în opoziție cu subiectivismul idealist al lui Vossler, Croce și alții. De fapt, atât structuralismul, dar mai ales generativismul își au originile - ultimul chiar

Un personaj - o biografie

victor stoleru

La Editura Amurg sentimental, către finele anului 2004, Carmen Focea a publicat o carte inedită - **Infernul se numea Doina sau radiografia unei sinucideri** cu subtitlul de carte-document.

Cartea înseamnă biografia tragică a autoarei unei singure cărți (**Avatarurile unui mit**, Editura Dacia, 1983), Doina Graur, fostă cadru didactic universitar și cercetătoare la Institutul de istorie și teorie literară „G. Călinescu”.

Autoarea cărții realizează ingenios un demers biografic folosind tehnica narativă a colajelor - asemenea lui Camil Petrescu în romanul **Patul lui Procust**: însemnările memorialistice ale Doinei Graur, interviul amplu oferit de venerabila doamnă Maria Graur, mama Doinei, mai multe scrisori trimise de eroină unor literați de înalt prestigiu precum: Liviu Rusu, Nicolae Steinhardt, Constantin Noica, Nicolae Balotă, G. Ivașcu, scrisori primite de Doina și, evident, comentarii directe sau indirecte la acestea.

În **Fragmente dintr-un posibilă încercare de roman adolescentin** și în diverse însemnări memorialistice, Doina Graur face referiri la momente esențiale de viață. Jucăriile care i-au făcut plăcere în copilărie (păpușile, războiul de țesut în miniatură), excursia în Cheile Bicazului, balul mascat unde era deghizată în personaj de basm, sunt

moment caracteristice ale primei copilării cu evidența vioiciunii și personalității ei. Urmează „prima dezrădăcinare” din 1940, stabilirea la Craiova, școala patronată de călugărițe, bombardamentele americane, actul de la 23 august, „faza incipientă a propagandei comuniste”, abdicarea regelui, anii de liceu de la „Elena Cuza” unde, vreme de un an s-a comentat romanul scriitoarei sovietice Vera Panova. **Tovarășii de drum**, unde literatura națională era denigrată, Eminescu și Argezi fiind văzuți conform broșurii lui Sorin Toma **Poezia putrefacției sau putrefacția poeziei**.

În 1953, după ce, inițial, i se respinsese înscrierea la concursul de admitere, pe motiv că era fiică de intelectual, este admisă fără concurs - datorită mediei maxime de la bacalaureat - la Facultatea de Filologie a Universității din București. În anii studiilor universitare locuiește în casa unchiului său, Ion Chinezu, ilustru om de cultură.

Din 1960 până în 1973 a fost asistentă universitară la Facultatea de Filologie a Institutului Pedagogic de 3 ani, remarcându-se prin calitatea seminarurilor.

Într-un „Avant-Propos”, Doina se autocaracterizează: „Am aspirat mereu să fiu feminină - și, aparent sunt foarte puțin; să mă ridic la planuri superioare și m-am lăsat târâtă de instincte; i-am crezut buni pe oamenii necunoscuți și au fost răi; n-am avut încredere în cei apropiați și am plătit-o scump; am vrut să fiu ocrotită și-a trebuit să mă descurc singură; am vrut să mă bucur de mon-

denități precare (teatre, filme, concerte - toate bune) și stau închisă în casă până la neurastenii. Am luat adevărurile de minciuni și minciunile de adevăruri. Sunt o excelentă profesoară și-mi caut zadarnic rațiunea de existență aiurea, în publicații, în seris - pe care, dintr-o funciară inerție, îl frecventez foarte rar”. Dovedea, aparent, o perfectă autocunoaștere; în fond,

semne

s-a dovedit extrem de vulnerabilă în fața realității. Lungul interviu luat mamei Doinei, de la anii copilăriei clujene până dincolo de sfârșitul prematur și nefiresc, este pertinent și lămurește deplin trăsăturile de caracter ale unei ființe dominate de anxietate. Printre rânduri se întrevide o dramă cumplită, care, de timpuriu și-a pus iremediabil amprenta asupra echilibrului interior, și așa suficient de precar.

Doina Graur a încercat să publice **Avatarurile unui mit** în versiune franceză, în străinătate, prin Nicolae Balotă, care-i devenise un veritabil confident sau printr-un preot catolic din Germania, dar toate încercările au constituit eșecuri.

Cartea lui Carmen Focea despre Doina Graur este, fără îndoială, de un deplin interes, aducând în atenția cititorului, printre altele, drama unui intelectual contemporan.

Jos cultura de masă, că s-a prostituat! Cândva, oamenii comunicau direct cu zeii. De atunci însă, sub presiunea diferitelor revoluții așa-zis culturale, zeii s-au transformat în administratori de Internet caffè, iar extazul mistic în chat-ul de după amiază cu o frumoasă fără corp. Ce a mai rămas din aspirația angelică *in humilitate et religione angelorum* a omenirii?, poate doar palimpsestul câtorva metafore și simboluri pe care memoria unei elite le infuzează arar în venele acestui prezent agonizant, tot mai târziu, tot mai amnezic, care își fundamentează piramidele utopice ale fericirii sale de mâine pe memoria RAM a unui prezent dezrădăcinat și tragic.

Câți dintre noi mai au oare timpul și respirația să se oprească din amețitoarea viteză de 4 GB pe secundă cu care circulă sângele prin creierul omului modern, să admire și să vadă perspectiva înaltă a unor simboluri și mituri, tot mai puține, prin care transcendența a ispitit dintotdeauna omenirea? Câți dintre noi pot percepe cultura mai mult decât un *parazit demonic* - vorba lui Spengler - care bântuie viața scundă și amorfă a consumatorului de cultură de masă, o cultură care se întinde între papucii de casă și telecomanda televizorului?

Cultura ca orgoliu al comunicării totale, iată noua blasfemie a timpului post-modern!

O magnum misterium, o Deus! Unde sunt angoasele omului post-modern în fața tragicelor evenimente din Asia de sud-est?

avertismente

Unde se ascunde omul prezentului care nu încapă în cuvinte? *Dieu ne fait pas de bruit: le bien ne fait pas de bruit! le bruit ne fait pas de bien!* În turnul Babel al modemurilor, ființa umană nu mai are loc de jumătatea e-colocvială a ei, fără să înțeleagă că aceasta este o reminiscență a unui timp edenic, a acelei comunicări totale cu Absolutul pe care eroii acestui prezent o numesc *epoca de aur a informației și comunicării*.

A nu ține cont de acest bagaj de simboluri arhetipale, care circulă încă prin venele și prin subconștientul colectiv al tuturor popoarelor, acest temei al etnotonusului lor, ar înseamna ca omul post-modern să se recunoască făcut după chipul și asemănarea unui liber-cugetător, înregimentat perpetuu într-o apologetică a culturii de masă. E vremea să recuperăm memoria arheală a ființării umane, e vremea să opunem cultura elitistă acestei *mass culture* atee și golită de sens. Un exemplu al acestei *reconquista* pornită la nivel european poate fi introducerea, stipendiată de Vatican, în anii '90, a muzicii sacrale în discotecii, iar, în anii de început ai secolului nostru, redescoperirea, sub presiunea globalizării, a conștiinței etnice în Parlamentul European. Aceste exemple, și altele ca acestea, pot fi mărturie elocvente a căderii în ruine a templului interior al plenitudinii umane, dar și o dovadă a unei continue nostalgii după un orgoliu elitistic, după acea mirifică vârstă de aur a omenirii, când orgoliul luciferic făcea omul egalul Creatorului său.

După eminentul antropolog francez Michel de Certeau - un exemplu viu al unei formații duale a omului post-modern: pe de-o parte ieșuit, pe de alta teoretician al vieții profane - *artefactele psihanalitice* pe care memoria culturii arheale le-a lăsat moștenire omului *postmodern* vor genera în mod inevitabil o *tactică de rezistență* a consumatorului-sfinx, o atitudine de braconaj, de selectare a informației, ca un răspuns la inadecvările

Despre funcția subversivă a culturii și resurecția zeilor locali

radu cernătescu

semiotice ale *mesajului masic* la așteptările subconștientului. Aceste *tactici de guerillă semiotică* fac ca, de pildă, un consumator de televiziune să schimbe aproape inconștient, oricum din impulsivitate subliminală, canalul pe care se difuzează spoturile de publicitate, deoarece noul nu se pliază, general vorbind, pe memoria arhetipală, creând un disconfort subconștientului.

Același punct de vedere, al unei poziții refractare a publicului, dar fără a se identifica ca și cauză esențială inadecvarea la memoria arheală, o reîntălnim în modelul de codare și decodare din teoria comunicării a lui Stuart Hill, care identifică o opoziție intrinsecă a publicului la informare și care tinde să își „negocieze lectura“. Este încă un exemplu, ar spune de Certeau, care se referea în context la teoria despre *publicul necritic* a lui Anderson și Sharrock (1979), că publicul „nu trebuie considerat un idiot“. Această idee, o „mare descoperire“ a științelor comunicaționale, a exhibat faptul că audiența rezistă invitației de a construi realitatea expusă prin mass media și continuă să și-o construiască singur pe a ei, alegând evenimente și mesaje disparate, dar care se potrivesc cu universul de așteptare al receptorului, cu arhetipul informațional preexistent în subconștientul colectiv - am adăuga noi.

Din această perspectivă strigăm noi „Jos conceptul de *televiziune a familiei*“ (Morley), un concept care face din televiziune o putere patriarhală, un fel de *pater familias* în jurul căruia consumatorii de televiziune s-ar simți apărați și motivați în a crede în *viitorul de aur* al culturii de masă. Să reorientăm publicul înspre o cultură a elitelor, înspre o cultură de confesional, loc al confruntărilor de guerillă între lumea trăită de subconștient și lumea construită de mass media.

Istoria culturii a arătat că există în consumatorii de cultură o *inertie la manipulare* care poate fi un avantaj al acestei răzmerițe a elitelor pe care o vor aduce, inevitabil, anii care vor veni. Iar, dacă mesajul se va plia pe simbolurile arhetipale remanente în conștiința colectivă, această incendiere care se pregătește culturii de consum va putea căpăta dimensiuni planetare. Este același domeniu în care, din perspectivă ideologică, comunismul a pierdut din start bătălia pentru o *mass culture* eficace, refuzându-și doctrinar orice legătură cu memoria (cu tradiția Bisericii, cu cutumele arhaice, cu „cultura imperialistă“ a *celuilalt* etc.). O dată cu acest refuz s-a pierdut iremediabil și atenția auditorului profund, fapt care a condus la ideea că nici audiența nu mai are importanță, iar mesajul mediatic în comunism să se rezume treptat la o simplă porta-voce doctrinară, care lega mințile publicului de o realitate pur teoretică. Aceasta a făcut ca, în toate sistemele totalitare din Europa de Est, după cum spunea Popper, în *The Open Society and its Enemies*, studiu publicat în 1945, adică cu mult înainte de colapsul sistemului comunist, cultura „să nu poată deveni decât un apendice, un intestin atrofiat al nevoii umane de comunicare, prezentat însă din interior drept organul puternic al unei propagande ideologice, oricum alogenă întregului corp social“.

O dată ce o societate își pierde legătura cu arhetipurile abisale ale identității ei, cu acea

mundum subteraneum a culturii, loc în care se întâlnesc nu doar marile culturi, dar și generațiile de creatori cu Creatorul generațiilor, o cultură dezrădăcinată va dezrădăcina ea însăși societatea care a produs-o, ancorând-o într-un prezent aleatoriu, gonflat doar de gustul și moda claselor dominante de carton, nevalidate adică de istorie.

Fără aceste arhetipuri formative, o societate e condamnată să dezvolte cultura *kitsch*, cultură care pervertește fundamentele personalității individului, insul fiind în acest caz interesat doar de „ce este“, și nu de „cine este“. Iar în ce privește „cu cine se compară“, termenii săi de referință se vor reduce invariabil la modelele mediaticite oferite de prezent, la acei cățărați ai succesului imediat care ocolesc înălțimea perenă a arhetipurilor spiritual formative, tocmai locul în care dăinuie, viu și nealterat, adevăratul spirit al unui popor.

Să facem un experiment și să folosim canalul mass media pentru a ne compara valorile formative ale fiecăruia cu valorile celorlalți. Când deschidem televizorul, puțini sunt cei care refuză o emisiune de știri, căci atenția receptorului este imediat captată de această margine (suburbie) a istoriei care este realitatea imediată, și pe care telecomanda ne dă impresia că o putem determina. Dar, dacă se întâmplă să deschidem televizorul la o emisiune de cultură, statistica arată că doar 1 din 10 persoane nu vor schimba canalul în următoarele 2 minute, aceasta vorbindu-ne sugestiv nu doar despre așteptările receptorului, ci și despre identitatea culturală pe care omul post-modern și-o asumă.

Imperialismul cultural, mai numit, printr-o sugestivă reducere la cultura informației, *imperialismul mediatic*, este teza un cercetător, în special americani, care au indus ideea că e necesar ca „valorile culturale vestice să fie exportate societăților din lumea a treia, în special pe canalele mass media“. Teoria vorbește chiar, prin cercetătorul american Herbert Schiller, despre avantajele economice ale acestei politici de „*cultural free trading*“ pentru America, noțiunea de *colonie culturală* contribuind la deschiderea pieței unui stat înainte ca acesta să devină o colonie și din punct de vedere economic. În mod clar SUA domină piața exportului de produse culturale, controlând nu doar gustul, dar și mentalitatea publicului, chiar și acolo unde (de pildă, în spațiul european) se semnalează un criticism al imperialismului cultural american. Acolo unde o cultură nu a fost încă parazitată de invazia culturii americane (și este mereu citat spațiul cultural francez), există însă pericolul ca numai și prin simpla raportare a ei la acest pericol, să se poată vorbi de o invazie și de dinamică indusă de un spațiu imperial unei colonii culturale (Claude Julien, *L'empire américaine*, Paris, Grasset, 1986, p. 25; aceleași idei și la Jean-Jacques Servan-Schreiber,

(continuare în pagina 23)

Dacă cităm aceste versuri ale lui Odiseas Ellitis - „Toate frunțile libere./ Iar ca sentiment un cristal“- unii complexați de propria incultură și nulitate vor considera că vrem *din nou* să eparam și vor crede că Ellitis vine, desigur, de la elitism. S-ar putea ca însăși această formulă a pluralului academic (sau pluralul solidarității) să-i pară de neînțeles, căci în cărțile pe care le poate citi ca să le și înțeleagă, nu le-a întâlnit. El e ca măgarul lui Buridan care, plasat între o găleată de apă și un tain de ovăz, nu se poate decide ce să aleagă, le pierde pe amândouă și moare, bineînțeles, de boala lui, adică de prostie. Cre-

Măgarul lui Buridan

ana dobre

veleitari și coțcari pentru care un ziar nu e decât locul de unde să-și profeseze ineptiile, mizeriile, balele cu care murdăresc totul. El, care nu știe să se spele, are tupeul să-i învețe pe alții s-o facă. Doar jegul propriu invadează, căci, neștiind să-și aleagă cărțile pe care să le citească și pe care alții le-au citit ca să epateze în fața lor, nu știu, se-nțelege să-și aleagă nici săpunul. Ei preferă săpunul din untură de sconcs. *Sunt indivizii sconcs*, adică acei indivizi care, neputând face altceva prin care să epateze și ei, strică aerul cu mirosul lor fetid de incultură și grosolanie. Așa se pot face *simțiți*, *miroșiți* de alții ca ei, cu care savurează mizeriile aruncate spre alții.

Acești retardați care și-au cumpărat un reportofon la care nu știu decât să apese pe buton, căci stiloul nu știu sau n-au aflat la ce folosește, cred că între *a scrie* un eseu, o cronică, o poezie e același lucru cu a scrie lista de cumpărături pentru Crăciun. Cine o face altfel, o face ca să epateze și să-i jignească lui prostia. Și, pentru că ei nu știu să epateze, interzic altora să o facă. Așa se cred ei măgărița

lui Balaam, adică măgărița care dintr-o dată a început să vorbească. Numai că vestita măgăriță spunea lucruri de bun-simț, pe când ipochimenului nostru tocmai bunul-simț îi lipsește.

E inutil să explici unui astfel de ipochimen cu ce se mănâncă scrisul. *Nolite mittere margaritas ante porcos*. Nu, căci ar putea să le confunde cu grăunțele. El doar de grăunțe știe. Și de mocirlă. Acolo se află și acolo trebuie să rămână. Unora nici nu trebuie să le dorești răul: și-l fac singuri.

Frunțile cu adevărat semețe sunt libere, trebuie să rămână libere, ca-n mesajul transmis de versurile lui Ellitis, iar splendoarea sentimentelor are puritatea cristalului. Asta ca să eparam iarăși. Trebuie să umilești prostia, chiar dacă nu moare niciodată. E nemuritoare, căci prostii nu au semne distinctive și nici nu au dureri de cap ca să se țină pe la colțuri. Uneori mai mor și ei: înecați în prostia lor, se-nțelege.

averse

dem slăbiciunii omenești, vorba cronicarului. Dar nu credem obrăzniciei infatuată și suficiente, prostiei grosiere și mitocănești care vrea să-și drapeze propria nulă ponegrind pe alții.

E bine că Dumnezeu sau destinul ne-a fixat roluri pe măsură, pe marea scenă a lumii. Dacă pălăria e prea mare pentru unii, îi sfătuim să încerce altceva mai pe măsura tărtăcuței lor, să și-o dea jos ca să le rămână capul gol, gol-goluț - de aere, de fumuri, de dobitocie.

Aceste situații pot să apară într-o atmosferă culturală viciată de indivizi care nu au nimic de spus și care nu lasă nici pe alții s-o facă, de

Despre funcția subversivă a culturii și resurecția zeilor locali

(urmăre din pagina 22)

Le Défi américain, Paris, Denoel, 1967; Mahdi El Mandjra, **La Decolonization Culturelle: Défi Majeur Du 21ème Siecle**, Paris, Futuribles, 1996).

Se vorbește însă tot mai des despre o tendință de decolonizare, de ieșire de sub hegemonia culturală americană, voci timide vorbind chiar despre un proces de „reindigenizare culturală“ (*cultural re-indigenisation*), necesar pentru recăstigare a unei individuații culturale pierdute după cel de-al doilea Război Mondial. Acest apel la argumentul tradiției ar putea să distrugă piedestalul de pe care paradigma culturală americană arată acum ca singurul adevăr viabil și universal și să devină soluția salvatoare pentru ieșirea din fundătura „relativismului postmodern“ în care s-au pierdut toate fostele mari culturi europene. Acest proces de rezistență, specific culturilor coloniale, va trebui însă să fie întregit cu un curent filosofic și moral cu specific european, care să legitimizeze recăstigarea identității, ca o contrapondere a utilitarismului societății de autoconsum americane, arma secretă a colonialismului cultural european.

După antropologul american Ann-Belinda S. Preis, această competiție culturală pare a fi pierdută din start. Oare așa să fie? Riscul „imperialismului cultural“ stă însă nu în transformarea culturii universale într-o colonie a limbii engleze (americane), ci în excluderea din ea a lui Shakespeare, Bacon, Ben Johnson, John Milton etc, autori care riscă să nu mai rămână nici măcar sub formă de citate în colțurile memoriei afective a omenirii, ei lăsând mereu loc unei culturi utilitariste de (auto)consum.

Există chiar în interiorul corului care se opune imperialismului cultural venit de peste

ocean, voci care se întrebă cât de ilustrativ poate fi specificul național și dacă nu riscă el să izoleze o cultură mică într-un ocean de „pro-culturalism american“. Definierea identității culturilor mici induce temerea că spațiul și canalele de comunicare, acum, în secolul globalizării, s-ar putea reduce și ar conduce la marginalizarea acestor culturi. Se uită însă că de la o „cultură marginală“ (sau *cultură insulară*) au pornit toate marile culturi, recentul exemplu sud-american, care a infuzat un curent („realismul magic“) în cultura universală, poate indica o tipologie de guerilă culturală, un mod de de recăstigare a conștiinței valorice prin valorificarea unui filon cu specific autohton în spațiul culturii universale.

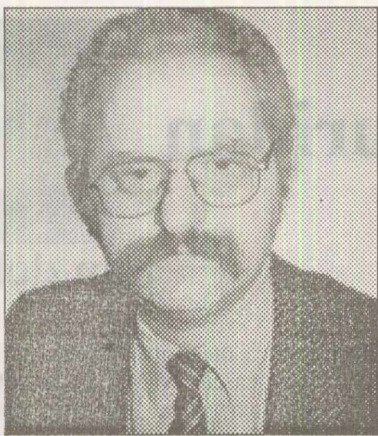
Conceptul de *cultură marginală* implică deja, în însăși definierea termenului, o opoziție, un reflex de apărare împotriva omogenizării propusă și indusă de un imperialism cultural. *Capitalul cultural*, termen introdus de sociologul francez Pierre Bourdieu, apare și el ca o putere simbolică, concentrată în primul rând în sectorul sistemului educațional. Căci există un capital cultural puternic în societățile cu un sistem educațional generalizat și performant. Sistem care, dacă nu este, ar trebui să fie vectorul acelor simboluri perene prin care se definește specificitatea unei culturi și a unei tradiții infuzate continuu în venele unui prezent agonizant. Pe această cale regală, a valorificării simbolurilor și miturilor autohtone prin programa școlară, se va putea alimenta și exemplifica, o dată mai mult, etno-elitismul și tradiția autohtonă, care pot deveni astfel un motor al culturii de performanță.

Pentru Sarah Thornton, această planificare a dezvoltării culturii elitiste va avea ca efect colateral minimalizarea unui fenomen care capătă o amploare de neimaginat în contemporaneitate: „subculturile tinerilor“. Atitudinea lor „cool“ este doar o formă

neconceptualizată și informală de protest indusă de un „imperialism cultural paternal“.

Din păcate, în România, mutațiile genetice suferite de organul percepției tradiției într-o perioadă în care s-a folosit insecticidul ideologic la nivel de masă pentru eradicarea idealismului din toate straturile culturii, face din prezentul culturii noastre o *terra aperta* oricărui evanghelizări și importuri culturale. În ce ne privește, urmându-i pe Blaga și pe Noica, care cereau cu insistență ca în spatele demersului cultural să stea o filosofie aplicată, ne exprimăm și pe această cale partizanatul pentru un umanism european cu specific național, pentru un partizanat al tradiției și al progresului deopotrivă. De la înălțimea acestor imuabile repere putem astăzi striga: jos cultura de masă, că s-a prostituat!

Câți dintre *corifeii* artei mediatice mai fac astăzi referințe la înțelepții Greciei antice, ai Romei, ai secolului al XIII-lea, ai Renașterii? Câte aforisme sau exortații din lucrările de etică, de morală sau de filozofie ale acestora ați auzit în ultima vreme? Adevărul, virtutea, conceptele pe care s-a edificat cultura clasică europeană, tind să devină blasfemii pe câmpul deștelenit al momentului post-structuralist. Doctrina postmodernistă insistă chiar în a ne face să credem în futilitatea acestei tradiții europene, care, în viziunea lui François Lyotard, s-ar fi discreditat singură, ca orice „sistem de valori totalitar“. Din nefericire, în societatea postmodernă, toate aceste valori elasicizante ale umanității au fost renegate până și din sistemul educațional. Cunoașterea devine o funcție și nu un scop - învățăm nu pentru a cunoaște, ci pentru a ne folosi de aceste cunoștințe. După un teoretician american al postmodernismului, profesorul Madan Sarup, politica educațională pune astăzi mai degrabă accentul pe programă și pe calificare, decât pe idealul umanist al educării. Mai concret, întrebarea la care dorește școala să dea răspunsuri astăzi unui absolvent este „ce voi face cu diploma mea“ și nu „ce vreau să fac în viață“.

gheorghe schwartz

A scrie singur, a scrie în club

- fișă autobiografică, numită azi C.V. -

un acord, mai înjuram cenzura, mai făceam amândoi pe victimele, după care mergeam la gară. Peste două săptămâni îmi va apărea proza în revistă / peste două săptămâni va pleca volumul la Direcția Presei. Urmău zilele cele mai grele, așteptatul presei și marea deziluzie. Peste trei săptămâni reluam maratonul telefonistic, interesându-mă ce s-a întâmplat. Exista o singură soluție: să revin la București și "să discutăm pe viu".

Lucrurile acestea au mers așa 20 de ani. În 1989 am avut publicate 10 volume. Și câteva sute de materiale de presă. Trăind din autocompătimire, savuram satisfacția eroismului anonimului. Câteodată mai răbufneam și în scris - atât cât se putea pe vremea aceea -, dar nu primeam bobârnace de la autorități, ci de la colegi. (Cu autoritățile din domeniu m-am întâlnit doar de trei ori: o dată la Cluj, când o tovarășă draguță, cu o înfățișare de gospodină perfectă, mi-a scos mai multe proze dintr-un volum, din pricini pe care nu le-am priceput, o dată la Conferința Națională a Scriitorilor din 1991 și o dată când am strigat plenara Asociației Scriitorilor din Timișoara. În rest, pentru mine autoritățile erau cu atât mai stranii, cu cât n-aveau chip. Așa că nu am putut avea o discuție cu ele, nu m-am putut tocmi: erau asemenea destinului, care lovea după legile lui.)

După 1989 am publicat mult mai mult, nu

cum îl cheamă? - din cauza căruia era să mă pice la bac și... și cam atât. Scriitori-scriitori nu prea avem în conștiința publicului. În schimb, în conștiința breslei nu se (mai) poate pătrunde decât în grup.

Despre cărți se scrie mai mult sau mai puțin. În orice caz, faptul că apar atâtea reviste de cultură asigură și un volum corespunzător de comentarii. Numai că, în mod ciudat, în conștiința breslei nu te mai aruncă recenziile sau cronicile la o carte - după convingerea (nu întotdeauna nejustificată) după care acelea sunt considerate aranjate dinainte -, ci mult mai importante au devenit enumerările în context. Or, aici se dezvoltă din plin forța grupului. Cel citat nu mai este un simplu subiect - el devine un reper. Dacă se poate, un reper perpetuu. S-a format, astfel, un club exclusiv, cu apucături proprii, unde se intră îmbrăcat în frac și încălțat în adidași, unde ironiile se spun în engleză, unde opera este subînțeleasă. Desigur. Despre ceilalți nu se mai vorbește deloc, uneori se știe cam cine sunt, unii chiar se spune că ar fi valoroși ori, mă rog, pitorești. Iată avantajul de a scrie împreună. Fiindcă operele se nasc acolo, în club. Uneori se poate întâmpla să fie chiar și așternute pe hârtie - la dispoziția mulțimii, spre admirația tuturor.

Mai nou, există toată logistica necesară clubului: reviste, edituri, premii, canale de televiziune. Aceasta este fața văzută a

In discuția avută cu Marius Tupan, în numărul dedicat anului 2005 drept an al prozei, am încercat să răspund cuminte la întrebările care mi s-au pus. Aș reveni la același subiect, mai ales că, în urmă cu ceva timp, într-un interviu dat altei publicații, am povestit lucruri adiacente, numai că materialul a fost drastic prescurtat și ceea ce mi s-a părut mie cel mai semnificativ a căzut din pagină.

Laurențiu Ulici, mai în glumă mai în serios, așa cum se exprima de obicei, spunea că o generație literară se întinde pe 30 de ani și este împărțită în promoții de câte un deceniu; cele două promoții extreme s-ar caracteriza printr-o solidaritate de grup, în vreme ce promoția de mijloc ar conține un număr de scriitori care bântuiesc solitar prin lume. Dacă ne uităm la scriitorii generației 1960 - 1990, vom vedea că primii s-au elicitat solidar, că șaptezecii s-au descurcat pe cont propriu, iar optzeciștii au format cel mai redutabil desant cultural postbelic. O repet, desigur, și eu, mai în glumă, mai în serios...

Nu-mi aduc aminte, dar mi s-a povestit că am venit singur pe lume. Țin minte că am fost un singuratic și la școală, și la facultate. Ba, mai mult, mi-am și scris cărțile singur. 22 decembrie 1989 m-a găsit "dascăl cu vechime" la o școală pentru copii cu nevoie speciale. Cu o vechime de peste 20 de ani în câmpul muncii. Acasă aveam până și telefon. În fiecare lună sunam la București, la o revistă sau la o editură. Am fost pisălogul perfect. Vorbeam cu câte o femeie de serviciu, uneori cu o secretară, câteodată primeam acces chiar și la un redactor. Mă interesam, desigur, de materialul/carta care ar fi trebuit să-mi apară. Recomandarea era să vin la fața locului și "să discutăm pe viu". Când să vin? Cel mai bine ar fi să veniți miercuri! (Fir-ar să fie, îmi șopteam, tocmai miercuri, când am cinci ore la școală...) Bineînțeles, voi veni miercuri! Urma discuția cu tovarășul director, căruia îi explicam că trebuie să-mi fac niște analize, că soția are nevoie de un medicament ce nu se găsește decât la București, că mama... Marți seara urcam în accelerat, clasa a II-a, iar dimineața, după cinci, ajungeam în Gara de Nord. O gară extrem de primitoare. Mă rugam la Dumnezeu ca trenul să întârzie, dar el circula mai bine ca oricând. Până pe la opt-nouă rătăceam prin oraș, după care mă duceam la întâlnire. Stăteam pe un scaun, pe coridor, mai vorbeam cu femeile de serviciu. Pe la 11 soseau primele personaje grele, iar la prânz aflam fie că acela cu care trebuia să mă văd era plecat în ziua aceea în provincie, fie stăteam cu el și "discutam pe viu". Mi-era somn, iar căldura din birou mă adormea cu totul. Întregul discurs, pregătit cu miză de acasă, nu mi se mai părea deloc important. Așa că ajungeam la

fonturi în fronturi

mai trebuia să mă cer de la tovarășul director. Acum am ajuns să mă tutuiesc până și cu majoritatea greilor - au trecut anii, am început să am și eu o vârstă - și nici nu mi-am dat seama că mulți dintre ei erau din generația mea. Nu mai aveam ce cenzură să înjurăm și nici nu mai am puterea să parcurg distanța Arad - București - Arad cu clasa a II-a. Numai că multe dintre refuzurile puse, atunci, pe seama cenzurii le întâlnesc azi, oferite cu zâmbetul pe buze. Pe deasupra, dacă atunci eram cât de cât cunoscuți prin cărțile noastre, azi singura șansă este să apari la televizor. Sau "să te întâlnești pe viu". Omul a rămas mult mai important decât opera...

Teoria lui Ulici, cea cu generațiile și cu promoțiile, se confirmă doar în conduita membrilor lor. Biologic, lucrurile își urmează cursul. După ce clasicii au intrat în Academie, zăvorând-o pe dinăuntru, următorii, adică o parte dintre noi, au preluat funcțiile administrative. În curând, le va veni rândul optzeciștilor. Asta este o lege a firii. În 2005, când nu mai ești pus să împarți banii, ci, în primul rând, să-i faci, funcțiile administrative și-au mai pierdut din strălucire. În schimb, faptul că nu scrii singur, ci te afli în grup, te propulsează în mod diferit în conștiința publicului și a breslei. În conștiința publicului te mai introduc doar manualele școlare - unde șaptezecii n-au pătruns - ori un scandal, cât de mic. Un scandal care să justifice o emisiune culturală. Avem, astfel, politicieni scriitori și comentatori mass-media scriitori și... și pe ăla -

aisbergului. Fața pentru public. În interior, în club, se spune, se nasc marile capodopere. Sau ar putea să se nască. Desigur.

Spre deosebire de trecut, în club nu se mai șușotește împotriva cenzurii, a grozăviilor din lumea profană. Acum și administrația își are clubul ei. Mult mai gălăgios și mai agresiv. Fiecare structură își are admiratorii ei. Și, în special, dușmanii înălțărați recrutați în special dintre cei ce ar fi dorit să pătrundă într-unul dintre cluburi și n-au putut. Ori în amândouă, ceea ce e și mai greu. Dar nu imposibil. Din această contrapondere se vor naște, pe rând, transmițerile puterii.

Și, iată, pentru încheiere, vechiul și dragul meu banc preferat: "Un englez eșuează pe o insulă pustie. Supraviețuiește acolo 20 de ani. Într-o frumoasă dimineață senină, la orizont se vede un vapor. Naufragiatul face semne, aprinde un foc, este văzut. De pe vas, o ambarcațiune este lăsată la apă și însuși căpitanul vine să viziteze ostrovlul. Mai mult: vaporul navighează sub pavilion britanic. Încântat, englezul le arată oaspeților locul unde a trăit singur 20 de ani. Iată, le prezintă el o colibă: *aceasta este reședința mea*. Apoi îi conduce la o a doua colibă: *aceasta este clubul pe care-l frecventez în fiecare seară*. Pe un dâmb se mai vede și o a treia colibă: *Dar acolo ce este? întrebă căpitanul. Acolo este clubul pe care nu-l vizitez niciodată!*"

Comentariu: acesta este și motivul pentru care englezul nostru a trăit 20 de ani singur, pe insula lui pustie.

Conform prevederilor Statutului, Uniunea Scriitorilor din România nu este responsabilă pentru politica editorială a publicației și nici pentru conținutul materialelor publicate. Nici conducerea revistei nu își asumă toate opiniile exprimate. Responsabilitatea aparține în exclusivitate autorilor.